

Sigmond István

Hozudnak rendilétesen

avagy: Kopjafák rózsaszínben

(Színház két részben)

Szereplők:

Rendező-Fiú

Apa (Dezső, Művész úr)

Anya

Dilibözsi

Ikertestvér I.

Ikertestvér II.

Losonczy (ügyelő)

Piroska (sminkes)

Jocó (világosító)

Szomszédasszony

Villanyórás

Vak gyerek

Kórus (nász nép, tánckar) – 6 férfi, 4 nő, 4 gyerek

Első rész

Első jelenet

Helyszín: szegényesen berendezett falusi szoba (ágy, asztal, szék, stélázi stb.) Bal felől stilizált ablakkeret, jobbra elöl falusi budi. Elöl, az udvarrészen: kisméretű, zöldre festett ládikó.

Apa (csomagol, érzékeltetve, hogy elutazni szándékszik)

Anya, Dilibözsi, Ikertestvér I., Ikertestvér II. (megmerevedve állnak, szoboralakokat imitálva; mintha követték volna a csomagolás folyamatát, s egy-egy megkezdett mozdulat közben maradtak megmerevedve; a mozdulatok egyet nem értést, csodálkozást, Apa elmenetelének sikertelen megakadályozását érzékeltetik)

Rendező-Fiú (váltakozó érzelmi töltettel, ennek megfelelő gesztikulációval, mozgással egy olyan idősikből monologizál, amelynek nincs köze a megszokott jelen-múlt-jövő időhöz; sem fizikai, sem szóbeli kapcsolatba nem kerül Apával): Ne engedjétek elmenni Apát! Reánk zuhan a bénító csend, alája szorulunk, nem lesz kiút, levegő sem nagyon... Ezekről a percektől függ a sorsunk, ettől a néhány lépéstől, amelyet Apának meg kell tennie az

ajtóig. Ha Apa elmegy, soha többet nem fogjuk látni... Miért nem mondtátok, hogy ne öljem meg a pókot a falon? Én öltem meg a szerencsénket? Sebaj, hiszen a felhők mögött is vannak csillagok. Ki hiszi ezt?... Nézzétek a fényt! Nézzétek, ahogy az a sápadt fénynyaláb átszivárog az elsárgult függöny mintái között. A kivégzett pók égbe görbült, mozdulatlan lábain találkozik a fény a semmivel. Az elmúlás értelmet kapott? Az értékrendet nulla alatt is jegyzik valahol?... Nem igaz! Nem lehet igaz!... Tartsátok vissza Apát! Ne engedjétek, hogy kinyissa az ajtót! Álljatok eléje! Kapaszkodjatok össze előtte, hogy ne tudjon áttörni az emberfalon!... *(kétségbeesetten)* Ne engedjétek!

Apa *(tarisznyával a hátán, jól érzékelhetően végleg elhagyja a házat)*

Sötét
Zenei függöny

Második jelenet

(Az első jelenet helyszíne. A színen senki sincsen. Oldalt megjelenik Rendező-Fiú, óvatosan közelít a szoba belseje felé, mozdulatai kételyt-meghatottságot-elszántaságot sugallnak. Mögötte megjelennek az összes szereplők, a statisztériát is beleértve. Ahogy haladnak a Rendező-Fiú után, tartásukból-geztikulációjukból a flegmatikusság, a közöny, az unalmasnak ígérkező próbától való undor, itt-ott nagyképszerűség, a kezdő színészek esetében ügyetlen lelkesedés észlelhető. A statisztéria megjelenésére jellemző a katonás rendezettség.)

Apa *(lekicsinylően)*: Ez a helyszín?... Itt a bútorok is halottak! Innen még a szellemek is elköltöztek! Itt... itt bűdös van!

Anya *(negédesen)*: Szagoljon engem, Dezsó!

(Általános derültség)

Rendező-Fiú *(szigorúan)*: Ez nem a röhögés tere, kérem! *(patétikusan)* Ez az én hazám, otthonom, mindenem!

Losonczy *(alázatosan)*: Söröket hozassak? *(elbizonytalanodva)* Hogy a próba hevében, ugye... nem?

Villanyórás *(hányavetien)*: Sör? Lehet itt sört szerezni egyáltalán? Itt még a napot is eltakarják a fellegek. Legalább egy verebet látnék, egy verebet!

Rendező-Fiú *(mindenkéhez)*: Nem kell elengedni Apát, ez a lényeg! A temetőben, az Apa sírkövére csak a születése dátumát festették fel. Amikor elhagyta a falut, a családot, azt a napot, órát és pillanatot, azt is oda kellett volna festeni.

Szomszédasszony *(mint akit csak a saját szerepe érdekel)*: Jó, jó, de én hol fogok állni?

Losonczy *(némi türelmetlenséggel)*: Kegyed leselkedik. Megmondta a rendező úr, hogy kegyed az örök szem és az örök fül, maga a falu. *(a Szomszédasszonyt játszó színésznőt egy oldalt felállított, stilizált ablakkerethez vezeti, ahol a színész nő átdugja a fejét, és boldog vigyor-gással az arcán követi az eseményeket)*

Rendező-Fiú *(miután alaposan körülnéz)*: A bútorok maradnak, a pókhálók is. Tegyenek petróleumot a lámpába. És legyen két pók a falon. Egy élő s egy halott.

Losonczy *(Jocóhoz, parancsolva)*: Jocókám, legyen két pók a falon, egy élő s egy halott.

Jocó *(suttogva)*: Honnan szerezzek halott pókot?

Losonczy (*szintén suttogva*): Szerezzen két élőt, s az egyiket dörzsölje el a falon. (*hüvelykujjával mutatja a procedúrát*)

Dilibözsi (*a majdani Dilibözsi hanghordozással*): Nem szeretem, ha kínozzák az állatokat! Bennük is van lélek, nem?!

Rendező-Fiú: Kezdhetjük?

Losonczy (*alázatosan*): Természetesen, főnök. (*tapsolással jelzi, hogy mindenkinek el kell foglalnia a helyét*)

(*Mindenki el, kivéve Apa, Anya, Dilibözsi, Ikertestvér I., II., Rendező-Fiú, Szomszéd-asszony*)

Apa (*csomagol*)

Anya, Dilibözsi, Ikertestvér I., Ikertestvér II. (*egymásba kapaszkodva, kétségbeesett, kapkodó mozdulatokkal követik Apát, ahogy a holmikát összeszedve ide-oda lépked a színpadon, de csomagolni egyikük sem segít*)

Szomszédasszony (*vigyorogva követi az eseményeket*)

Anya (*hosszabb szünet után*): Ír majd nekünk?

Apa (*hosszabb szünet után*): Nem. Nem tudok írni.

Anya (*hosszabb szünet után*): Mi lesz velünk?

Apa (*hosszabb szünet után*): A tehénre vigyázzatok!

Ikertestvér I. és II. (*egyszerre*): Milyen tehénre?

Dilibözsi: Selyemcukrot hozzon...

Ikertestvér I. és II. (*jól begyakorolt mozdulatokkal lefogják Dilibözsit, száját betapasztják*)

Apa (*lassan el*)

Rendező-Fiú (*a színpad közepére ugrik*): Sírjatok! Sírjatok! Legalább sírjatok! Miért nem csináltok valamit? Miért éltetek, ha nem tudtátok visszatartani Apát? Ki kellett volna találni valamit, hogy Apa ne menjen el... Újra fogjuk kezdeni az egészet. Ahogy Apa feleségül kérte Anyát, innen, ettől a pillanattól fogjuk újraélni az életet, az övékét és az enyémet, az enyémet, az enyémet! S Apát visszatartjuk, visszatartjuk végleg!... Losonczy! Első jelenet!

Sötét
Zenei függöny

Harmadik jelenet

(*Az eddigi helyszín. Apa és Anya az asztalnál ülnek, egymással szemközt. Szomszédasszony az ablakkeretben vigyorog. Rendező-Fiú közvetlen közelről követi az eseményeket.*)

Apa (*miközben az egyik ujján forgatja a kalapját, Rendező-Fiúhoz*): Szöveg? Hol a szöveg?

Rendező-Fiú: Nincs szöveg. A lélek mélységeit ne kössük betanult szavak bilincsebe.

Anya (*szelíden, miközben egy fehér zsebkendőt szorongat a kezében*): Nem bonyolult ez egy kicsikét? Az a lélek és az a bilincs?

Rendező-Fiú (*hittel*): Örökérvényűség, összeölelkező lélegzet! És arcot simogató tekintet! És fény!

Losonczy (*kábeleket húzva rohan be, közben kikiált*): Jocókám, jöhetnek a reflektorok! Négy darab ezrest kérek!

Rendező-Fiú: Nem olyan fény!

Losonczy (*kikiált*): Jocókám, nem olyan fényt! Vissza! (*gyorsan el*)

Rendező-Fiú (*Apához, Anyához*): Érzem azt a fényt, amely nem látszik ugyan, s mégis oly kemény, mint a beton. Beterít, leteper, magáévá tesz. Ez kell nekem! Belülről jön! Értem?

Apa (*nagyképtűen*): Ki ne értené, édesem?!

Rendező-Fiú: Kezddhetik.

Apa (*mint aki fizikailag is támadni készül, kidülledt szemmel mered Anyára, kezében a kalap egyre sebesebben kerint; faragatlan modorban*): Kurva egy meleg van! Ilyenkor a gatyát is alig bírom magamon! Hát, te?

Anya (*félelemmel, el-elakadó lélegzettel*): Nyáron mindig melegebb van... isten akaratát el kell fogadnunk... Aztán majd jön az ősz, nem?!

Apa (*m. f.*): De! Jön bizony. Esők, szelek, miegymás. Az se jó, a kurva anyját!

Anya (*összehúzza magán a ruhát*): Jaj, istenem, miket beszél?

Apa (*körülnéz, majd változatlan hanghordozással*): Aztán majd kifestem a szobát, jó?

Anya (*lelkesen*): Fehérre!... Szeretem a mész illatát.

Apa (*csodálkozva*): Te szereted az oltott mész illatát?

Anya (*megszeppenve*): A mész az mész, nem?

Apa (*rövid gondolkodás után*): De! (*Rendező-Fiúhoz, színészként, tehát megváltoztatott hanghordozással*): Idáig jó?

Rendező-Fiú (*szomorúan, majd egyre idegesebben*): Nem jó... Az nem jó, hogy megkérdezte, hogy jó-e, és az nem jó, hogy a lelke olyan nyeszlett, mint egy elhasznált kapcarongy, és annak a kalapnak már rég meg kellett volna merednie az ujjai között, és az asztal lapjáról hiányoznak a kezek, Anya művészno kezei is felkérérdzkedhetek volna a terítőre, és lassan közelítsenek a kezek egymás felé, hogy kézfogó legyen belőle, a szó életformáló értelmében is. Értem? És miért festették ki lila rúzzsal Anya művészno ajakát? Részeg a sminkes? (*kikiált*) Losonczy, mit tud erről?

Losonczy (*be, kezében papírlap, arról olvassa*): Anya itt beteges, még szűz, ráadásul szegény is. Ezekhez lila ajak kell. Szerintem... Azazhogy a sminkes szerint. (*kimutat a színfalak mögé*)

Rendező-Fiú: Csakhogy fénysugárban a lilára festett ajak kéjt sugall, különösen ha az ajak mozgásban van. S ha a lélek röpdös, a kéj kushad! Maga ezt nem tudta? Letöröltetni! Értem?

Losonczy: Igenis. (*kikiált a színfalak mögé*) Piroskám, szívem, lila ajak megy, színtelen ajak marad! Most!

Piroska (*lélekszakadva be; kezében mindenféle eszközök, miközben egy gördülő asztalkát lódit a színpadra, rajta sminkeléshez használatos tégelyek, egyebek*)

Rendező-Fiú: Nem most! Majd a szünetben.

Losonczy (*duroán*): Nem most! Majd a szünetben!

Piroska (*miközben a bejövettelhez hasonlóan lélekszakadva rohan ki a dolgaival*): Nem most... majd a szünetben... nem most... majd a szünetben...

Rendező-Fiú (*Apához, Anyához*): Folytassák, kérem.

Apa (*változatlan faragatlansággal*): Akkor én most már semmit se mondok neked. Hozom a tehenet, és kész.

Anya (*pihelve, majdnem áhítattal*): Semmit se mondjon, Dezső. Hozza a tehenet, és kész.

Apa: Mindent megbeszeltünk.

Anya: Mindent, Dezső.

(Miközben mereven nézik egymást, a rendezői utasításnak megfelelően megindulnak a kezek egymás felé az asztalterítón. Apa magatartásából a győztesek fensőbbsege, Anyából a menyegzőre készülő ara áhítata sugárzik.)

Szomszédasszony *(az ég felé nézve, kétségbeesve)*: Jézus Urunk, ne hagyj el! Micsoda mocsokság!

Rendező-Fiú *(durván)*: Honnan veszi ezt a replikát? Ki mondta, hogy beszéljen?

Szomszédasszony *(megszéppenve)*: A jóisten mondatja ki velem az igazat.

Rendező-Fiú *(m. f.)*: Itt én vagyok a jóisten! És egy igazság van: az én igazságom! *(fegyedetően)* Nem kedveli a szerepét?

Szomszédasszony *(ijedten)*: Dehogynem. Ragyogó szerep.

Rendező-Fiú: Akkor hallgasson! És széles mosoly!... Űgy! *(Apához, Anyához)*: Még egyszer!

(A kezek újra megindulnak egymás felé. Apa vadul szorongatja Anya kezét, mintha erőszakot akarna elkövetni rajta. Anya kétségbeesetten viaskodva próbálja kiszabadítani magát a durva férfikézből.)

Rendező-Fiú *(Apához, elégedetlenül)*: Magának ez szerelem? *(Apához, Anyához, egyre nagyobb szenvedéllyel)*: Az ujjaknak játszadozni, bújócskázni kellene az asztalon. A terítő néha fészek, néha hívogató nyoszolya, a gyűrődések vonulataiból minduntalan előbukannak az ujjak, váratlanul lecsapnak egymásra, hogy görcsösen összekapaszkodva meghaljanak egy időre, ima és kéj, nyoszolya és koporsó, élet az asztalon. *(Apához)* És repüljön! Emelje fel a két karját, s repüljön fel a magasba! Fogja meg Anya kezét, és vigye magával az ég felé!

Apa *(bután)*: És ezt hogy kell csinálni?

Rendező-Fiú *(elképedve)*: Mi az, hogy hogy kell csinálni? Maga nem tud repülni?

Szomszédasszony *(pletykálkodóan)*: Ez csak tehenet tud csutakolni meg lábbelit foltozni, ilyesmikhez ért! A lánynak a tehénért kellett hozzámennie. Egy hétig verték szegénykét. Egyfolytában azt mondta, hogy nem akarom, aztán amikor véres lett a háta, azt mondta, hogy akarom. De nem mosolygott egyáltalán, akkor sem, amikor vékonyka ujjacskája felkerült a gyűrű. És háromszor kellett megkerülniük a házat, merthogy ez áldást hoz a családra, gazdaságra, termésre, de csak az istállóig jutottak el, na, galambom, mondta ez az ember, holtomiglan, holtodiglan, s a lány fejét nekitámasztotta a tehén farának. A lány mondta a Miatyánkot közben. Űgyes voltál, mondta ez az ember, amikor kilépünk, mosolyogj, a násznép szereti látni, hogy boldog az ifiasszony.

Anya *(felugrik az asztaltól, dühösen kifakadva, miközben ütlegeli Apát)*: Maga disznó! Ezt csinálta velem?

Rendező-Fiú *(miközben a bakalodók közé ugrik)*: Álljanak le! *(Anyához)* Művésznő drága, maga erről még nem tudhatott! A szűzi szelídség egyelőre sikerrel tudott ellenállni egy kéjgúnár bika ostromának!

Anya *(felháborodva)*: De állva fogant meg az első gyermekem! Ilyesmit falun nem csinálnak!... Tudja, hogy mi lett belőle?

Dilibőzsi *(ugrándozva be; szellemileg fogyatékos magatartás, egy lába van; ragyogva)*: Én vagyok az első gyerek!

Rendező-Fiú *(dühösen)*: Ki mondta, hogy bejöhét? Itt össze-vissza megy minden! Hol van a násznép? És hol a fénynyaláb? És Apa művész úr miért nem akar repülni? És itt koslat egy gyerek, aki még meg sem született! *(kiorátt)* Losonczy!

Apa *(felháborodva)*: Hogyhogy nem akarok repülni? Micsoda hülyeség ez?

Dilibőzsi *(sértetten)*: Én ki is mehetek... *(ügyetlenül megpróbál kifelé menni)*

Losonczy *(be; alázatosan)*: Ami a fénynyalábot illeti, főnök úr kérem...

Rendező-Fiú (*Apához*): Miért hülyeség? Mi mindenre képesek vagyunk! Repülni kell? Repülni fogunk!

Dilibözsi (*miközben fél lábbal ugrál kifelé*): Én tudok repülni! Né! Én tudok! (*összeesik*)

(*Oldalról bejön Ikertestvér I. és II., Dilibözsit vállra veszik, s kicipelik.*)

Apa (*makacsul*): Én nem tudok! Én nem is akarok!

Anya (*türelmetlenül*): Repüljön már egy kicsit, Dezső! A francba bele! Ne keresse magát! Ne tegye itt nekünk a szüzet! Egy ilyen bika, mint maga! Na!

Jocó (*lélekszakadva be, Losonczyhoz*): A nap felment az égen, ugye... s ilyenkor a sugarak földre vetülő szöge némi módosulást szenved, ugye...

Rendező-Fiú (*Losonczyhoz, felelősségre vonóan*): Mi van azzal a fénynyalábbal?

Losonczy (*nagyon tudálékosan*): Főnök úr, kérem, az a helyzet, ugye, hogy a napkorong keletről nyugatra haladva megtette már az út felét (*az órájára néz*), egész pontosan az ötvenhét százalékát, ebből kifolyólag a sugarak földre vetülő szöge némi módosulást szenvedett...

Rendező-Fiú (*szigorúan*): Legyen fénynyaláb, Losonczy! Értem?

Losonczy (*durván*): Jocó! Legyen fénynyaláb! Értem?

Jocó (*lelkesen*): Lesz, tisztelettel! Kezeskedem!

Losonczy (*tartással*): Lesz, tisztelettel! Kezeskedem!

Rendező-Fiú (*türelmetlenül*): Mikor, Losonczy, mikor?

Losonczy (*megnyugtatóan*): Főnök úr, kérem, a feladat megoldása kecsesgömbön halad a megnyugtató végkifejlet felé.

Rendező-Fiú (*Anyához, Apához*): Maguk készüljenek fel a nemzési jelenetre, amíg a statisztériát beállítom (*int, hogy kimehetnek*)

Anya (*arcán döbbenet, miközben megy kifelé*): Mire?... Én?... Magával? (*el*)

Apa (*gúnyosan, miközben el*): Mással akarod, édesem?

Rendező-Fiú (*kikiált*): Násznép, Losonczy!

Losonczy (*kívülről*): Igenis.

(*Losonczy sípval a szájában vezényli a színpadra lépő statisztákat – 6 férfi, 4 nő, 4 gyerek. A rongyokba öltöztetett, egyik-másik cipőtlen, lehangoló kinézésű társaság, a gyermekeket kivéve, nem tartja be a taktust.*)

Rendező-Fiú (*elképedve*): Ez a násznép?

Losonczy (*lelkesen*): Násznép, kórus, tánckar! Több irányú érdeklődéssel áldotta meg őket a sors!

Szomszédasszony (*felvihog az ablakkeretben*): Több irányú érdeklődés...!

Rendező-Fiú (*szomszédasszonyhoz, durván*): Nincs replikája! Világos?

Szomszédasszony (*engedelmesen*): Igenis... (*félénken*) Szomorkás lehetnék egy kicsikét? Arcban, ugye, lehet...?

Rendező-Fiú (*m. f.*): Nem! Maga jelkép, nem érti?! Senkit sem érdekel a maga ocsmány kis budiélete. A jelkép nem eszik és nem szarik. Maga nem is létezik! Magát ki kellett találni! A halandóságot felejtse el, az örök élet a jelszó, persze ezért is fizetni kell, és ez valamivel több, mint az átlagos tagsági díj. Úgyhogy mosoly! Élvezze az életet! Élvezze! Ez a feladat!

Szomszédasszony (*engedelmesen, közben széles mosoly*): Élvezem, igenis, nagyon élvezem! (*mint akinek fogalma sincs, hogy miről van szó*) Én ne érteném?! Na, halljanak oda!

Rendező-Fiú (*ellép a már-már csűrhének kinéző Kórus előtt, meg-megáll, nézegeti őket*)
Losonczy (*miközben szolgálatkészzen kíséri a szemlélődést*): Az első bajuszos, a második nem, a harmadik bajuszos, a negyedik nem...

Rendező-Fiú (*értetlenül*): Mi ez, Losonczy?

Losonczy: Sokféleség, tisztelettel. (*okoskodóan, mint aki nem tudja, hogy közhelyeket mond*)
Merthogy mi nem vagyunk egyformák, kérem szépen. Minden ember egy külön világ!...
És itt vannak a hölgyek is. Az egyik kendős, a másik copfos, a harmadik kontyos, a negyedik kalapos...

(A felsoroltak többsége letargiába süllyedve álldogál, mintha a kivégzésükre várakoznának. A gyerekek közül az egyik mintha haldokolna.)

Rendező-Fiú: És gyerek? Gyerek csak ennyi van?

Losonczy: Ezeket mind a szomszéd falvakból szedtem össze. (*súgva*) Olyan is van közöttük, aki nem is érti, amit mondok.

Rendező-Fiú (*súgva*): Hány ilyen van?

Losonczy (*egy ideig az ujján számolja*): Hát... tulajdonképpen... mind.

Rendező-Fiú (*elképedve*): A mi falunkban már senki sem lakik?

Losonczy: Dehogynem. Találtam két öregasszonyt, az egyik beteg, a másik halott. Fogják egymás kezét. Az élő imádkozik, a halott hallgatja.

Rendező-Fiú (*megrendülten*): És férfi?

Losonczy: Volt férfi is. Az utolsó leereszkedett a borospincébe, s a csapóajtót magára húzta. (*titokzatosan*) Azt mondják, ő volt az utolsó szent. Létezik ez?

Rendező-Fiú: Nem, nem létezik. A szentek nem itt laknak, Losonczy.

Losonczy: Hát, ez igaz lehet, kérem szépen. Merthogy tökkelütött népség ez, főnök úr, kérem. Ezek nem tudják felaprózni magukat. Nem értik az összkomfort lényegét, a kicsi ima, kicsi tánc, kicsi élet, kicsi halál elvét. Az az öregasszony most imádkozik. Neki most ez az élet. És a halál is. És a tánc is. És a minden. Ez nem fog eljönni a halottja mellől soha. Erőszakkal meg nem hozhatom el, mert nem lenne hiteles. Ha meg lehetne győzni valahogyan, hogy pattanjon fel, tegye a derekára a kezét, s tánclépésekkel jöjjön ki az ajtón, hogy onnan aztán kicsattanó mosollyal, fonnyadt begyekkel, de álljon ott büszkén a felsorakozott nász nép élén. Egy kackiás bajuszt állítanék melléje, annak még csizmája is volna. Repedne alattuk a föld, főnök úr, kérem, olyan hitelesek lennének, mint a halott csontváza a borospincében. Ennél szebb jelenetet elképzelni sem lehet.

Rendező-Fiú: Csakhogy nem lenne kegyelem a szemében. Én nem bordélyt akarok berendezni, hanem a szeretet otthonát, ahonnan senki se kíváncsozzék el, ahol a hit a falakból sugárzik elő... Anyám egy szentség volt, ha színész lett volna, játszhatta volna Szűz Mária szerepét a világ bármelyik színpadán, nem kellett volna csinálnia semmit, csak önmagát kellett volt adnia, ért ebből valamit, kérem? (*Losonczyhoz türelmetlenül, a Kórusra mutatva*) Csináltasson már velük valamit!

Losonczy (*szolgálatkészten*) Megmosdassam őket? Adassak rájuk csicsásabb kosztümmöt?

Rendező-Fiú (*szakszerűséget sugallva*): Koszosan hitelesek. (*a gyerekekre mutatva*) Kettőn legyen cipő, a többi maradhat mezítláb.

Losonczy: Valamelyik kislány arcán egy-két lázrőzsa nem volna esetleg...

Rendező-Fiú (*érdeklődéssel*): Lázrőzsa? Melyiken?

Losonczy (*rámutat az egyik gyerekekre*): Például ezen. Merthogy mi (*szótárgolva, szenvedélyes hitet imitálva*) ...lázasan is kitartunk, ugye, nem?! Ez a jelszó!

Rendező-Fiú: De, de. Csakhogy ne ezen. (*rámutat egy félig-meddig alétan álldogáló gyerekre*) Inkább ezen. Ez mortálisabb, nem?! Úgy értem: alkatilag.

Losonczy (*kikiált*): Piroskám, szívem! Két mortális lázrózsa gyermekarcra!
Piroska (*lélekszakadva be*): Melyikre?
Losonczy (*mutatja*): Erre.
Piroska: Értettem! (*ráugrik a gyermekre, a hóna alá veszi, s kirohan vele*)
Rendező-Fiú (*a Kórus színpadon álldogáló tagjaira mutat*): S ezek?
Losonczy: Értettem!

(*Losonczy sítolva, tapsolva irányítja a Kórus tagjait, modernebb táncle-
pésekre noszogatva őket.*)

Kórus (*három lépés jobbra, három lépés balra, karokat a magasba lendítik, egyszerre*): Há!
Há!

Rendező-Fiú (*elszörnyülködve*): Mi ez?

Losonczy (*örömmámorban, miközben a csoport irányítását nem hagyja abba*): Örömmünnepe!
Menyegző! Élet! Há-há!

Rendező-Fiú (*felháborodva*): Ilyesmire nincs szükség! Próbáljon velük valami torokszorítót, hagyományosat, csárdást vagy polkát, ittenit! Hogy repedjen alattuk a föld! Érttem?!

Losonczy: Érttem. Hogy repedjen. Repedni fog, kezeskedem. (*int a kórusnak, s egyszerre el*)

Szomszédasszony (*súgva a kifelé tartó Losonczyhoz*): Megbénul a pofám, Losonczy! Már egy órája alakítom az örömgügyét! Maguknak nincs istenük?

Losonczy (*pökhendien, szintén súgva*): Tudja, hányan jelentkeztek erre a szerepre? ... Na? (*végleg el*)

Rendező-Fiú (*Losonczy után kiált*): És kéretem Apa művész urat!

Apa (*be*)

Rendező-Fiú (*belekarol Apába, nézik a lábuk előtti padlót, majd titokzatosan, bizalmasan*): Körülbelül három méter hosszú volt és egy méter széles. És zöld. Nagyon zöld. Látja, hogy milyen zöld?! Ilyen csodálatos pázsit nincs még egy a faluban.

Apa (*csóválgatja a fejét, közben kimeredt szemmel nézi az üres padlót*): Hát, nekem se könnyű...

Rendező-Fiú (*elképedve*): Csak nem akarja azt mondani, hogy nem látja?

Apa (*bizonytalankodva, nyögve, tettelve*): De... Nagyon zöld... Tényleg... A nemjóját! (*csettint*)

Rendező-Fiú (*a múltba merengő nosztalgiával*): Apa mindennap itt állt, s a lelkével körülölelte ezt a darabka földet. A sötétzöldben pompázó fűszálak mindegyikén megpihent a tekintete, akárha minden egyes fűszál a kedvese volna, de érezhette oltári szentségnek is, ahogy kinyújtott kezével végigsimítja a fűszálak tízezreit, a méhek zümmögése adja a zenei aláfestést, vagy csak a táj imitálja a zümmögést, ha méhek nincsenek. A csirkék nem mernek belefosni a szentségbe, két arasznyira állnak meg Apa mögött (*mutatja*), várják, hogy történjen valami...

Apa (*mint aki beleéli magát a felidézett Apa lelkivilágába, miközben a lába előtt elképzelt pázsitot szemléli, megdelejezve*): Nekem integet a messzeség! Menni kell!

Anya (*berohan, térdre esik*): Ne menjen el, Dezső!

Dilibőzsi, Ikertestvér I. és II., Villanyórás (*be; megállnak Anya háta mögött, arcukon kétségbeesés, döbbenet, félelem*)

Apa (*átéléssel*): Ahol nem kell félni a földtől s az égtől, oda megyek! Ahol az emberektől sem kell félni, oda megyek! Ahol egy göröngyről nem jut eszembe a temető, oda megyek. Ahol nekem is integetnek a hegyek, oda megyek.

Rendező-Fiú (*Apához, elégedetten*): Most jó volt, művészkém! Látom szemében a tengereket, a hajó tatját s a horizontból integető kezeket. Már-már jobb, mint az igazi!

Apa (*mintha nem az Apa szerepét játszó színész volna, hanem Apa maga*): Tarisznyát, aszszony! Eljött az idő! (*energikusan elindul a szobában, hogy összeszedje a holmiját*)

Rendező-Fiú (*mint aki nagy veszélyt érez*): Álljatok az ajtó elé!

Dilibözsi, Ikertestvér I. és II. (*megpróbálják Apa útját állni, kevés sikerrel, közben elfojtott sírás, visítás*)

Rendező-Fiú (*kétségbeesve*): Ne engedjétek elmenni Apát!

Villanyórás (*hátról lefogja Apát, dulakodás*)

Rendező-Fiú (*felháborodva*): Apát nem lehet lefogni! Apa nem olyan! És kicsoda az az állat, aki rátette a kezét?

Losonczy (*rohanva be, arcán örömmámor*): A villanyórás! Ő a legerősebb a tavaly díjat nyert a színészeknek kiírt szkanderbégversenyen.

Villanyórás (*ragyogva*): Harmadik díj!

Apa (*miközben megpróbálja kitépni magát a Villanyórás szorításából*): Levegőt! Életet! Levegőt! Életet!

Rendező-Fiú (*megmarkolja Losonczyt, higgadtságot erőltet magára*): Losonczy, a Villanyórás tíz év múlva érkezik! Anyának előbb meg kell szülnie a kölykeit! (*Apához*) Maga meg ne életezzen itt, a világ s az élet várhat odakint. Inkább vegye elő a csutoráját, s tegye a dolgát rendesen! Nem akarom, hogy tehénszarban s lötyyettenszüngő, lefejt csecsek között nemzzenek! Fehér lepedőbe kapaszkodó imákat akarok, eleven hitet, és nem istállóbuzt és lábakra fröccsent tehenek szarát! (*Anyához, türelmetlenül*) Művésznő! Másson már fel a családi nyoszolyára! Nekem is meg kell születnem! Nekem is!

Villanyórás (*miközben elengedi Apát, sértetten*): Én ki is mehetek.

Rendező-Fiú: Menjen is. Majd szólítom.

Villanyórás (*mint aki undorodik az egészségtől, el*)

Ikertestvér I., II., Dilibözsi (*egyszerre*): S mi?

Rendező-Fiú (*int, hogy menjenek ki*)

Ikertestvér I., II. (*megragadják a fellábú Dilibözsit, majd mindhárman el*)

Anya (*megindul az ágy felé, majd ügyetlenül felmászik rá, közben*): Lehettem volna Antigoné, Desdemona és Júlia, vagy várfalak tetejéről ugorhattam volna a tajtékzó habokba... (*körbematat*) Ehelyett odvas, penészes falak között várakozom a csutorás folytatásra. Nem lehetne megtisztelőbb a feladat?... Lennék inkább nyüszítve maszturbáló szűz egy kolostori cellában, vagy bármi egyéb (*megmarkolja a két mellét*), csak ezekkel a lesatnyult zacskókkal ne kelljen szoptatnom soha!

Rendező-Fiú (*Anyához átszellemülten, majd hirtelen durván*): Amikor egy csecsemő szopásra csücsöríti apró ajkait, kegyed Isten lesz, maga a Miatyánk, ki a jó franc nézi a zacskója állagát?! Érti már, hogy életünk értéke nem mindig azonos a gázsival? Érti már? S ha érti, mi lesz?

Anya (*megadóan Apához, miközben szétnyitja a lábát*): Na, jöjjön!... És oltsák már le azt a kurva fényt!

Apa (*megindul az ágy felé, majd ügyetlenül felmászik rá, kalapját leveszi, majd visszateszi, aztán úgy dönt, hogy mégis leveszi, aztán úgy dönt, hogy mégis visszateszi, stb. közben*):

Rendező-Fiú (*kiordít*): Losonczy!... Kórus!

Anya és Apa (*szeretkezést imitálnak*)

Szomszédasszony (*örökös vigyorgással, szó nélkül, de aktívan követi az események alakulását*)

Losonczy és Kórus (*be*)

Losonczy (*füttyszóval és kézmozdulatokkal beinti a taktusokat, közben túlfűtöten*): Hazádnak rendületlenül, légy híve, ó magyar!

Kórus (*már az egymásba kapaszkodásuknak is giccses hangulata van; rossz magyarsággal, de az ütemeket betartva*): Hozudnak rendílétesen legy hova, oh, mághiár!

Rendező-Fiú: Nem jó! Losonczy, legyen fény! Műfény, de fény! Itt ugyanis hűséget fognak esküdni! Ezek az emberek a falujuknak esküsznek hűséget, a hazájuknak! Hogy híve maradnak! Losonczy, fel tudja ezt fogni? Híve maradni a hazának? Tudja maga, hogy mit jelent ez? Nem tudja? Persze, hogy nem tudja. Maga azt sem tudja, hogy mi a haza. A haza az a mocsok, ami jó. Sőt, nagyon jó. Haza ott van, ahol az árnyék is fényből van, az egyetlen hely, ahol meghalni ugyanolyan jó, mint megszületni. Ért ebből valamit, Losonczy? Adjon be fényt és kész! Szöveg!

Losonczy (*kikiált*): Jocókám, fény a hazára!

Jocó (*kívülről*): Igenis.

(Egy fénycsóva vetítődik a Kórus tagjaira, akik felvesznek egy másik alakzatot: katonás sorrend, vigyázállás.)

Losonczy (*vezényel a Kórusnak*)

Kórus (*elnézve a messzeségbe, vadul bődülve, az előbbiekhöz hasonlító, rossz magyarsággal*): Hozudnak rendíletesen legy hova, oh mághiár...

Rendező-Fiú (*türelmetlenül, majd szenvedélyesen*): Ne legyenek katonások! Maguk győzni fognak! A halál is lehet győzelem, a fájdalomba is belecsempészhetők az örömódák hangfoszlányai.

Anyá (*felsőhajt*): Jaj, Dezsó!

Szomszédasszony (*biztatva az ágyban lévőket*): Na!... Na!...

Rendező-Fiú (*m. f.*): Csakhogy a maguk mozdulatlansága gögöt sugall. Nem akarom látni a saját kis nyeszlett fájdalmukat, mely egy falevél zizzenése a hangorkánban. Azazhogy le van szarva, hogy metaforikusan is megfogalmazzam. Amikor kimondják azt a szót, hogy „haza”, álljanak meg egy másodpercre, egy percre, egy órára, egy évszázadra, úgy mondják ki, mintha kardot döfnének az emberek zsigereibe, mit agy?, mit lélek?, a veséjükben, a belükben, a véredényeikben forgolódjanak a tüzes kardok, a lángot okádó pengék vágkáljanak bele az aortába! Érezni akarom, hogy milyen az ezeréves öröm, az ezeréves gyász, az ezeréves hurrá s az ezeréves jaj!

Kórus (*Losonczy beintésére, teljes ekstázisba kerülve, összevissza fetrengenek a földön, közben*): Hozudnak! Hozudnak! Hozudnak!

Rendező-Fiú (*kétségbeesve*): Kik ezek, Losonczy? Kik ezek?... (*a Kórushoz*) Pianóban, emberek, pianóban...

Losonczy (*félénken*): Arra gondoltam, hogy a pianók rendszerint tisztavirágéleket élnek, s fortékba fordulva adják át magukat az öröklétnek.

Rendező-Fiú (*egész közel hajolva Losonczyhoz, elismerően, de vádaskodva is*): Maga honnan másolta ezt a csodálatos mondatot?

Losonczy (*magatartásában kutyahűség*): A főnök úr feljegyzései között találtam.

Rendező-Fiú (*lelkesen*): Ez az! A pianó halott! Úgy kell mondaniuk, hogy a lemenő ágú rokonaik hetedéziglen se felejtsek el ezt a mondatot. (*ekstázisban*) Úgy kell mondaniuk, hogy idióta szépunokáik szobrot emeljenek majd az őseiknek. Hogy lerombolják majd azokat a szobrokat? Kitérdekel?

Kórus (*újra felveszik a kezdeti alakzatot*): Hozudnak rendíletesen...

Rendező-Fiú (*kórushoz*): Nem, nem, nem így! Ne kezdjék el addig a szöveget, amíg nem zokog fel a közönség. Látni akarom a közönséget a maguk szemében. Ahogy egymást ölelgetve, összekapaszkodva borul a zokogó lélek a zokogó lélekre. És ne álljanak itt ilyen délcegen! Legyenek megalázva, megtépvve, borostásan, értem? (*Losonczyhoz*) Nincs borotválás, érthető? És frizurák sincsenek! Legyenek megtépett fehér ingek, rajta ökölcspások nyomai, értem?!

Losonczy (*kikiált*): Piroskám, szívem, borotválás húzva, frizurák húzva, ökölnyomok ingre be!

Rendező-Fiú (*kórus*hoz): És csússzanak be a színpadra! Hason. Mintha nyalnák a port. Tessék.

Kórus (*Losonczy intésére kihátrálnak a színpadról, majd hason csússznak be, nyelvük kilóg*)

Rendező-Fiú: Nem jó. Nyelvet vissza. Ne nyalják a port! Nem azt mondtam, hogy nyalják a port, azt mondtam, hogy mintha nyalnák a port. Érzékeltessék a szándékot. (*mint aki meggondolta magát*) Nem, nem a szándékot! Ilyen szándékunk nekünk nem lehet. Akkor.... akkor (*mint aki most jött rá a megoldásra*)... kapcsolják ki a tudatukat, és ordítsanak. Egeket repesztő ordításokat akarok hallani! Lehet benne egy kis filozofikus árnyalat is. Az önáltatásnak is szerepe van, ennek is vannak gyökerei, s nem a földben gyökereznek, értem?! Vagy ne gondoljanak semmire! Csak mondják a szöveget, noha nem biztos, hogy odafigyel valaki, lehet, hogy ez a szöveg csak aláfestés, egyszerű hangeffektus, de azért mondani kell, mondani és mondani! S a zene? Hol a zene, Losonczy?

Losonczy (*kiordít*): Jocókám, aláfestő zene indul!

Jocó (*kívülről*): Igenis.

(*Megszólal egy könnyed, közismert Schubert-melódia.*)

Rendező-Fiú (*toporzékolva*): Nem! Ha én Bachra gondolok, akkor maga ne schuberkedjék itt! Bach az egyetlen, akinek Isten diktálta tollba a zenei mondatot. És düböröggjön valami! És fény! Legyen fény!

Losonczy (*lelkesen*): Mennyei fény lesz! Mennyei! (*el*)

Szomszédasszony (*felkiált*): Ellik a tehén!

Apa (*előbukkan a dunyha alól, bután*): Milyen tehén?

Anya (*szézilált hajjal bukkán elő a dunyha alól, keserűen*): Nem volt semmiféle tehén! Hazudták nekem a tehenet! Hazudták!

(*Megszólal egy közismertebb Bach-motívum, közben reflektorok világítják meg a helyszínt.*)

Dilibözsi, Ikertestvér I. és II. (*be; lelkesen*): A tehén? A tehén? (*ugrálnak, tapsolnak, miközben Dilibözsit ölben tartják*)

Losonczy (*lelkesen be*): Főnök úr, találtam egy vak gyereket, aki még tudja a Himnuszt. Daloltassam el vele?

Rendező-Fiú (*letargikusan*): Daloltassa.

Villanyórás (*be; a felfedezés örömeivel*): Tehén is van? Hallották, van tehén!

Rendező-Fiú (*szinte könyörögve*): Nem érti, hogy maga még nem létezik? És nincs tehén! Értjük? Itt most engem nemzzenek! Nekem is jogom van megszületni.

Losonczy: Bocsánatot kérek, főnök úr, kérem, de a törvény az törvény, az ellés folyamatát nem lehet leállítani!

Apa (*hosszú gatyában lekászálódik az ágyról, tanácsstalanul*): Kérem szépen, ez engem nagyon megzavart. (*rámutat a gatyájára*) Nekem most mit kell csinálni?

Anya (*kiugrik a dunyha alól, kétségbeesve*): Jézus Mária, az üsző!

Losonczy (*Rendező-Fiúhoz, bizalmasan*): Az istálló felé menet jól jönne egy kis szellemi táplálék, nem?

Rendező-Fiú (*letargikusan*): De. Jól jönne.

Losonczy (*beint az időközben belépegető Vak gyerekeknek*): Na!!!

Vak gyerek (*hamisan, többször ismételve, miközben ide-oda topog*): Isten, áldd meg a magyart...!

Szomszédasszony (*izgatottan*): A boci egyik füle kint van!

(A tehénbőgés összekeveredik a Bach-akkordokkal, közben a Vak gyermek éneklé a Himnusz első sorát, nyilvánvalóan csak ennyit tud a Himnusból, a Szomszédasszony lelkesen kommentálja a szülés folyamatát – improvizált szöveg –, a család – Anya, Apa, Dilibözszi, Ikertestvér I. és II., Villanyórás – egymás hegyén-hátán, lélekszakadva rohannak az istálló felé, miközben):

Kórus (*Losonczy intésére be, majd bemutatják ugyanazt a csoporttáncot, amit már bemutattak egyszer: három lépés jobbra, három lépés balra, közben kezek a magasba lendülnek*): Há!... Há!

Losonczy (*önélégült mosollyal kíséri a mutatóványt*)

Rendező-Fiú (*lassan térdre ereszkedik, arcán gyász, lemondás*)

Zenei függöny

Sötét

Negyedik jelenet

(Előbbi helyszínen. Apa a képzeletbeli pázsit előtt térdepel, arcán átszellemlétség, karjai kitérve, szeme behunyva, mint aki hangtalanul imádkozik. A budi ajtaján lóg a kalapja. Szomszédasszony az ablakkeretben vigyorog, nézeget. A család többi tagja tétlenül álldogál, várják a rendezői utasításokat.)

Rendező-Fiú (*kerülgeti, nézegeti Apát*): Halló! Halló!

Apa (*mint aki felriad*): Mi van? Itt vannak a hajók?

Rendező-Fiú: Jóember, jöjjön velem! (*kezével Apa szeme előtt hesseget*) És akkor imádkozék, amikor ennek eljön az ideje.

Apa (*mint aki még csak félig tért magához*): Még nem jött el?

Rendező-Fiú: Még nem jött el. És hol van a kalapja?

Apa (*teljesen magához térve, barátságatlanul*): A helyén van. Hol lehetne máshol?!

Rendező-Fiú: Hol a helye?

Apa: A budi ajtaján.

Rendező-Fiú (*külvölt*): Losonczy!

Losonczy (*kényelmesen be; éppen eszik*): Én mindig itt vagyok. Rám mindig lehet számítani.

Rendező-Fiú (*számonkérően, majd átszellemléltén*): Azt mondtam, hogy régi legyen a kalap, ne legyen új kalap! Ez a kalap megélt két világháborút, forradalmakat, vérbe fojtást, sárba taposást, és megélt a lemészárolt álmokat és az agyba-főbe vert gondolatot, hit van benne, és alázat, és sírás, és becsület és tehénbőgés, és tücsökcirpelés, ez a kalap mi vagyunk! Ez a kalap Apa kalapja! (*Szomszédasszonyhoz*) Maga most lehet szomorú.

Szomszédasszony (*hálásan*): Köszönöm, nagyon köszönöm. (*félig-meddig összetrottyan, fejét szomorúan lelógatja*)

Rendező-Fiú (*hangot váltva, civil érdeklődéssel, Apához*): Miért tartja a budi ajtaján?

Apa (szintén civilként): Máshol nem találtam szeget. (feláll, s megindul a kalapja után)
Rendező-Fiú (Losonczy): Megoldani!
Losonczy (kikiált): Piroskám, szívem!
Piroska (lélekszakadva be)
Losonczy (rámutat a kalapra): Régi legyen!
Piroska (a kalaphoz rohan, lekapja a szegről, összegyűri, megtépi, letapossa, majd vissza-
akasztja a szegre. Losonczyhoz): Feladat megoldva! (el)
Apa (felteszi a kalapot a fejére)

(Piroska kalapjelenetével egy időben Rendező-Fiú beállítja a családot a következő jelenethez, ide-oda rángatja a család tagjait, mint aki nem tud dönteni, hogy tulajdonképpen hogyan állítsa be őket, Szomszédasszony fejét még jobban behúzza a szobába, majd int az oldalt ácsorgó Villanyórásnak.)

Rendező-Fiú: Maga állandóan álljon készenlétben. Amikor intek, közelebb jön, és azt mondja, hogy halló. (Losonczyhoz) Dilibözsi lábát felkötötte rendesen?

Losonczy (önelégülten): Némi erőszakhoz kellett folyamodnunk, ugyebár, a művésznő együttműködési készsége csődöt mondott sajnos.

Dilibözsi (panaszosan): Majdnem kitörték a lábamat ezek a marhák!

Rendező-Fiú (felháborodva): Maga a piszkafa lábát siratja, miközben mi a múltunkat akarjuk újraélni?! Ez az ember (Losonczyra mutat) lemondott a gázsijáról, csak hogy imádkozhasson velünk!

Losonczy (tiltakozva): Én?

Rendező-Fiú (parancsolva): Na, imához! Mindenki!

Apa (megindul a képzeletbeli ágyás felé): Akkor én majd odakint...

Rendező-Fiú (megállítja Apát, visszaküldi a helyére): Mindenki itt marad. Az együvé tartozás, az egymásba kapaszkodó kezek, nem érti a lényegét? (Szomszédasszonyhoz) Maga most legyen fennkölt, értem?

Szomszédasszony: Semmi gond. (az ablakkeretben marad, úgymond fennkölt arkifejezéssel)

Rendező-Fiú (paposan): A kör közepén egy jóságos szellem tartja a családban az egyensúlyt, Isten követe, kit idevezérelt a Mindenható, áldást küldött vele, megbékélést és szeretetet. És Ámen.

Dilibözsi (fájdalmasan, sürgetően): Jaj, Istenem, szarni kell!

Rendező-Fiú (mosolyogva türelmet erőszakol magára): Ne most, művésznő, ennek még nem jött el az ideje. Majd szólok.

Losonczy (Rendező-Fiúhoz, bizalmasan): Nem kellene egy kicsit schuberkedni, hogy oldjuk a hangulatot?

Rendező-Fiú (Losonczyhoz, magára erőltetett szelídséggel): Maga most menjen ki, jó? Amíg nem rúgok a seggébe!

Losonczy (sértetten el): Értem, értem, értem...

(A család a Rendező-Fiú intésére elhelyezkedik az asztal körül, a kezek összefogódkodnak.)

Rendező-Fiú (körbemutat): Ez, kérem, a ház. Egyetlenegy helyiség, így is szentély. Szeretném, ha észrevételeznék ezt a látát is. (a színpad előterében elhelyezett ládikóra mutat) Fontos. Csak egyfenéknyi hely van rajta, nem tartozik a terefeire kellékeihez. Anya művésznő, maga néha észrevétlenül kivonul ide, leül, s számba veszi a gondolatait. Maga

a család esze. Itt fogja megfejtetni a világ titkait, mármint a saját életének a titkait. Mert mindenre megvannak a válaszok. Csak ki kell emelni őket a mélységből. Itt, ezen a ládán ülve fogja megtalálni a válaszokat, még arra a kérdésre is, hogy a szürke veréb miért él? Érti a dolog lényegét?

Anya: Természetesen. Ügyesen kisompolygok, mondjuk, a hátsó kijáraton...

Rendező-Fiú: Nincs hátsó kijárat. De ha volna, maga akkor is az első kijáraton jönne ki, magának jár az első kijárat, mert maga az Anyám. És nem sompolyog. Csak kijön. Tartással. Persze ezt nem közli senkivel. Szépen leül ide, és kész. Értem?

Anya: Világos. *(ujjain számolja a teendőket, tudnivalókat)* Nincs sompolygás, nincs hátsó kijárat, tartással megfejttem a titkokat, aztán kitalálom, hogy miért szürke a veréb. Így jó?

Rendező-Fiú *(hosszú szünet után, érzéketlenül, mint aki megadja magát a sorsnak)*: Nagyon jó. *(Szomszédasszonyhoz)* Élje a pillanatot!

Szomszédasszony *(karját széttárja, szemét felveti az égre, érzékeltetve, hogy butaság ellen nincs orvosság)*

Dilibözsi *(nyöszörögve)*: Most már tényleg nem bírom tovább! Nem bírom! Értik?

Rendező-Fiú *(beletörődve, Ikertestvér I. és II-höz)*: Akkor vigyék! Vigyék!

(Az Ikertestvérek magasba emelik Dilibözsit, nyögnek, sóhajtoznak, közben improvizált szövegek hangzanak el: Jaj, Istenem, Atyám, vagy: Hát, ez nem igaz, Dilibözsi részéről: Ne ott fogd meg! Ne ott!, vagy: Isten látja ezt? Látja? stb. Közben nehezen, ide-oda zuhanva a teher alatt, lassan elérkeznek a budi ajtajához, emelgetik, forgatják Dilibözsit, aztán egyszerre zuhannak a befelé nyíló budiajtóra, s mindhárman eltűnnek a budiban):

Apa (miközben Dilibözsivel folyik a küzdelem, előrejön, letérdel a képzeletbeli pázsit elé, karjait az égre emeli)

Anya *(leül a zöld ládikóra)*

Dilibözsi *(az elkövetkezendő jelenet során a legváratlanabb pillanatokban feljajdul a budiban)*

Vak gyermek *(tapogatózva be, megáll a képzeletbeli pázsit közepében, majd sajátos mozgással kíséri szövegét)*: Áldjon vagy verjen sors keze: itt élned s hálnod kell! *(többször ismétli)*

Apa *(Rendező-Fiúhoz, kétségbeesve)*: Beletaposott a jövőmbe!... Ki küldte ezt ide? Hogy merte széttaposni a fűszálakat? Koslatók, az örök koslatók, belekoslatnak a lelkembe, s úgy prédikálják a hitet, hogy megölik bennem a fohászt. *(Anyához, miután feláll, s úgy néz előre, mintha visszaidézné a valamikori párbeszédet)* Elmegyek, Anya.

Vak gyermek *(csak most áll le az énekléssel, majd ugyanúgy el, ahogy bejött)*

Anya *(feláll, belenéz a semmibe)*: Levetkőzöm magának, jó?

Apa: Miért?

Anya: Még soha nem vetkőztem le magának, azért.

Apa: Elmegyek, Anya, s maradj így, ahogy vagy.

Anya: Ha teljesen levetkőzöm, akkor sem marad? *(kezével fellebbenti egy kicsit a szoknyáját)*

Apa: Akkor sem.

Anya: Táncolok magának meztelenül, mint Ribanc Nusi a faluvégről. Akarja? *(letérdel, s testét olyanformán forgatja, ahogy egy ledér nőszemély mozdulatait elképzeli egy falusi)*

Apa: Nem. Nem akarom.

Anya *(szinte könyörögve)*: Hátulról jöhet reám, miközben fejem a tehenet! Akarja?

Apa *(Anyához rohan, megmarkolja)*: Ilyesmit nem mondhatott egy asszony! Ilyesmit soha!

Anya (*zokogva*): Akkor... akkor ne menjen el.

Rendező-Fiú (*Anyához, rábeszélően, erőszakosan*): Ne engedje, hogy Apa elmenjen! Ne engedje!

Anya (*összetörve, kétségbeesetten*): Mit csinálhatnak még? Mit mondhatnak még?

Rendező-Fiú (*meggyőződéssel*): Maga a hit! Maga a múlt! Maga a minden!

Anya (*Apához, szinte a közömbösségbe torkolló alázattal*): Nézzen körül. Látja ezt a kopott küszöböt? Maga koptatta el. És az ősei.

Rendező-Fiú (*túlfűtött érzelem nélkül*): Ez a küszöb már nem is küszöb, ha könnyek áztatták egykoron. A régi tárgyak emberi maszkot hordanak, s emberarcuk végleg megmarad.

Anya: S csak nálunk illatoznak esténként a fehér petúniák.

Rendező-Fiú: S a diófa mire való, ha nem arra, hogy csüngjenek rajta a gyermekek.

Anya: S a hegyek ott fenn! Ha behunyja a szemét, látni fogja, ahogy magának is viszszaintenek.

Rendező-Fiú: S Anyánál nincs szebb asszony a faluban. Nem vette észre?

Anya: S nálunk a tehénnek neve van. Éjszaka kimegyünk hozzá, ha beteg.

Rendező-Fiú: S az ágy fölött csüngő faliszőnyegen halvány foltot hagyott egy férfihát.

Anya: S a házban csak egy férfi van.

Rendező-Fiú: Itt hagyja nekünk a faltját?

Anya (*sírova, jajongva, mint aki a legerősebb érvét dobja a küzdelembé*): Dilibözsi szarik, Apa! Mindennap érzem a szagát! (*szervő könyörgése a rendezőhöz: a replika ne váltson ki még derűt sem, nem hogy kacagást. Ha ez rendezőileg-színésziileg megoldhatatlan, feltétlenül el kell hagyni!!!*)

Rendező-Fiú (*Szomszédasszonyhoz*): Sírjon! Sírjon! Maga is sírjon!

Szomszédasszony (*sírni kezd, olyanformán, hogy ez ne tűnjön humoros fordulatnak*)

Rendező-Fiú (*Anyához, egyre fokozódó hévvel*): És mondja meg neki, hogy a bánatok súlytalanok, az idő kifelejtette belőlük a tömjént s a mirhát, az örömök viszont a falakba tapadnak mindörökre, a házba, a vidékre, s még a temetőbe is, és mi magunk is részei és egyben részesei vagyunk ennek a csodának! Mondja meg neki! Ha elmegy, elvisz ebből egy darabot, csonkák maradunk, és védtelenek!

Anya (*Apához hajol, átöleli*): Mi... mi csodások vagyunk... és a temetőben is... (*bizonytalanul néz Rendező-Fiúra, hogy jó-e a szövege?*) A temetőben is kergetőznek az örömök, tömjén és mirha sehol... érti?

Rendező-Fiú (*int az oldalt álldogáló, türelmetlen Villanyórás felé*)

Villanyórás (*be; fején simléderes sapka, vállán táska, füle mögött tintaceruza; kedélyes*): Halló! Halló! (*az összeölelkező házaspárra mutat*) No, nézd csak, hogy dül-fül errefelé a szerelem! Ki tömjént vet, mirhát arat. Ez a jelszó!

Dilibözsi, I. és II. (*be, megrökönyödve, női kíváncsisággal nézik a vendéget*)

Villanyórás (*miután alaposan körülnéz, az immár vigyorgó Szomszédasszonyt is észrevételezi, majd elismerően*): Atyaisten! Ragyogó kis család!

Apa (*bizalmatlanul*): Kicsoda maga?

Villanyórás (*miközben sajátos mozdulatokkal kezeli a sapkáját s a füle mögötti ceruzát, némi önteltséggel*): Én vagyok, kérem, a villanyórás!

Apa: És mi járatban errefelé?

Villanyórás: Hát, ez egyáltalán nem titok. A végső cél olyan világos, mint a nap az égen. Bizony.

Apa (*hitetlenkedve*): Aszongya?

Villanyórás (*meggyőződéssel*): Azt bizony.

Apa: Aztán mi volna az?

(A színpadon lévők körbeveszik a Villanyórást, s úgy lesik a szavait, mint-ha valamiféle kinyilatkoztatásra várnának. Szomszédasszony is a közelbe sompolyog.)

Apa (Szomszédasszonyhoz, durván): Ki mondta, hogy idejöhet?

Szomszédasszony (ijedten, alázatosan): Most fogja kimondani... Gondoltam, idesompolygok...

Apa (m. f.): Egy jelkép nem sompolyog! Menjen a helyére, s azon töprengjen, amit az előbb hallott: aki tömjént vet, mirhát arat... S ha nincs tömjén? Ha nincs gyanta? Ha nincs fa? Nem égigérő, nekünk nem jár olyan, legyen törpefenyő, de legyen illata! De nincs! Már az sincs! Érti már?!... Erre gondoljon!

Szomszédasszony (sietve visszalép, fejét átdugja az ablakkereten, fájdalmas arccal nézi az eget)

Apa (Villanyóráshoz, türelmetlenül): Na, mondja már!

Villanyórás (jelentőségteljesen, némi fenyegetéssel a hangjában, de mesélő stílusban): Arról van szó, kérem szépen, hogy most szépen, ügyesen leolvassuk a fogyasztást.

Anya (hosszú csend után, ijedten): Milyen... milyen fogyasztást?

Villanyórás (félelmet keltően): Az elfogyasztott áramot! (fenyegetve) Azt, kérem, nem lehet letagadni! Megmutatják azt a számok!

Apa (elképedve, védekezően): A petróleumlámpa nem fogyaszt áramot!

Dilibözsi (mint aki rájött a dolog nyitjára): S ha kettő van? Ha kettő van? (árulkodva) Néha mindkettőben ég a kanóc!

Villanyórás (hosszabb szünet után, hittel): A jövőt nem lehet letiporni! Ide is bevezetik az áramot! Ide is!

Apa (közel hajol a Villanyóráshoz, ellenségesen): Nem kell mesterséges fény! Hagyjanak engem a múltban. Jogom van a saját múltamhoz!

Villanyórás (ellenségesen): Honnan gondolja? Joga van magának ahhoz, hogy ezzel elvegye az én jövőmet? Kicsoda maga?

Rendező-Fiú (egyre fokozódó eksztázisban cikázik ide-oda a színpadon, miközben sorban mindenkit ugyanebbe az állapotba sodor; Apához): Ne tátsa a száját! Rohanjon az ágyáshoz, vesse magát térdre, simogassa a fűszálakat, s nyögjön szenvedéllyel! És lendítsen jó nagyokat a karjával, hogy induljanak el azok a hajók! A tengerek hullámaint legyőzi a vágy s az akarat, s ha nem győzi le, a vágynak önmagában is értelme van! (Anyához, megválogtatott hanghordozással) Anya, mondja már, hogy mindez nem igaz, tépje meg magán a ruhát, s tapadjon Apa hátához legalább, ne legyen balyu, teher vagy ballaszt, legyen maga a múlt, az öröm s a gondtalanság, megjártsza s tetteve, ha kell, de hihető legyen! (Dilibözsihez s Ikertestvér I-II.-höz) Mondjátok a tehénnek, hogy bögje el magát! Ikrek a kapuhoz (széttárja a karját, mutatja, hogy hogyan kell megakadályozni Apa elmenetelét), legyetek igazi Krisztusok! (Szomszédasszonyhoz) Maga meg ne csodálkozzék, ordítson be azon a lyukon, bármit, akárhogyan, hogy az a pók, egyedül ugyan, de élni fog mindig a falon, s a faliszőnyegen hagyott foltnak a gazdáját nem engedjük el soha, az ősök lelke életre ítélte a falut, értitek már?

(Az elhangzott utasítások jegyében alakul ki valamiféle kavalkád, körülbelül mindenki azt csinálja, amit mondtak neki, elképzelhetően improvizált szövegek, vagy egyik-másik szereplő átvehet szövegrészeket Rendező-Fiú elhangzott szövegeiből, a lényeg a káosz, amely mozgás, beszédhang, dulakodás, zene összehatásának az eredménye. Mindezzel egy időben megjelenik a):

Vak gyermek (a megszokott tapogatózással be, majd hamisan ismétli): Isten, áldd meg a magyart... (Ügyefogyottan botorkál fel-alá, mindenki ellökődési az útból)

Losonczy és a Kórus (a Vak gyermekkel egy időben, Losonczy vezényletére, beperdiülnek a színpadra a Kórus tagjai, elől egy férfi bokázik – nagyon rosszul, öregesen, lihegve, mint aki az utolsókat járja –, a többiek a már kétszer bemutatott, úgymond modern táncmozdulattal kísérik az előtáncot, a kézmozdulatokat befejezve a szokásossal): Há!... Há!

(A maximálisra felfokozódott hang-zene-mozgás hirtelen szakad meg, mindenki mozdulatlanná merevedik.)

Zenei függöny

Sötét

Ötödik jelenet

(Esti félhomály az udvaron. Elöl Rendező-Fiú és Losonczy.)

Losonczy (súgva): Lekötözzük Apát éjszakára?

Rendező-Fiú (súgva): Miután elalszik. A családot nem kell beavatni. S reggel felé időben vegyék le róla a szíjakat.

Losonczy: S ha ordítna?

Rendező-Fiú: Rongyot a szájába. Értem?

Losonczy: Világos.

Rendező-Fiú: Vigyázzanak, nehogy megfulladjon.

Losonczy: Nem fog. Ebben már szakértő vagyok. Amikor elkezde sűrűbben ficánkolni a lábával, a rongycsomó felét kivételem a szájából. S akkor megnyugszik. S álmodhat tovább.

Rendező-Fiú: Na, csak ügyesen. Mehet.

Losonczy: Igenis. (mint egy összeesküvő; el)

(A gondolataiba merülő Rendező-Fiú háta mögött megjelenik a Villanyórás, arca bekötve egy kendővel, ceruzáját revolverként Rendező-Fiú hátába nyomja.)

Villanyórás (súgva, fenyegetve): Kezeket fel! Ne forduljon oldalra! Se jobbra, se balra! Ja, és hátra se! Megértette?!

Rendező-Fiú (magasba emeli a kezét, ijedten): Megértettem.

Villanyórás: Most pedig szépen, nyugodtan vegye ki a pénzt a zsebéből, és nyújtsa hátra! Megértette?

Rendező-Fiú: Megértettem.

Villanyórás: Semmi pánik! Semmi zaj! Megértette?

Rendező-Fiú: Megértettem. (mozdulatlan marad)

Villanyórás (fenyegetőbben): Na, mi lesz?

Rendező-Fiú: Megértet... Milyen pénzt?

Villanyórás: Hogyhogy milyen pénzt? A pénz, az pénz!

Rendező-Fiú: Nálam... nálam nincs pénz.

Villanyórás: Duma, az van, mi? Duma, az van! Az áramfogyasztás díját kérem! De azonnal!

Rendező-Fiú (*gyerekhangra váltva*): Bácsi kérem, tessék Apától kérni a villanypénzt, én csak öt éves vagyok, nem is láttam még pénzt soha.

Villanyórás (*magá felé fordítja Rendező-Fiút, karját leereszti, félelmet gerjesztően*): S akkor te mit csinálsz itt?

Rendező-Fiú (*gyerekesen, oldottan*): Kijöttem, hátha a bácsi játszik velem. Apát leszíjazták, ronggyal betömtek a száját, vele most nem lehet játszani.

Villanyórás (*arcáról leveszi a kendőt, megrökönyödve*): Furcsa szokások vannak erre felé, hallod-e?... Aztán sötétben mit lehet játszani?

Rendező-Fiú: Picsipacsit. Mi más?

(Leülnek egymással szemközt a földre.)

Rendező-Fiú (*kérlelve*): A simléderest feltehetem?

Villanyórás (*engedékenyen*): Felteheted.

Rendező-Fiú (*lekapja Villanyórás fejéről a simléderes sapkát, s behúzza a saját fejébe, közben előkészülnek a picsipacsira*): Mondtam, hogy én vagyok a legjobb picsipacsis a vidéken?

Villanyórás: Nem. Nem mondtad.

Rendező-Fiú: Úgy megverem a bácsit, mint egy lovat!

Villanyórás (*hüvelyesen*): Na, ne mondd!

Rendező-Fiú (*diadalmasan*): Akkor idenézzen! *(két tenyerével hatalmasakat csap a Villanyórás kézfejére, közben nyihog, visít, röhög, szinte fetreng az élvezettől)* Mindenkit legyőztem eddig! Mindenkit! Picsipacsiban verhetetlen vagyok! Verhetetlen.

Zenei függöny

Sötét

Második rész

Első jelenet

(Apa és Anya a képzeletbeli pázsit körül helyezkednek el, Szomszédasszony az ablakkeretben várja a fejleményeket, Villanyórás a zöld ládikón üldögél, körülötte a lányok: Ikertestvér I., Ikertestvér II., Dilibözsi.)

Villanyórás: Nem baj, hogy ideültem?

Ikertestvér I., II., Dilibözsi (*szinte egyszerre, miközben bátortalanul simogatják*): Dehogy baj! Hogy volna baj?!

Villanyórás (*hosszabb szünet után, elégedetten*): Jó hely ez. Innen a világosságot is szemügyre lehet venni, nemcsak a sötétet.

Ikertestvér I., II., Dilibözsi (*vihognak a humorosnak vélt gondolaton*)

Szomszédasszony (*honorálva úgymond a gondolat eredetiségét*): Milyen igaz! Milyen igaz!

Villanyórás (*újabb szünet után*): Innék egy kis vizet.

Szomszédasszony (*miután senki sem mozdul, a lányokra kiált*): Vízet, hé! Gyorsan!

Ikertestvér I., II. (*egymás hegyén-hátán, az elsőbbségért szinte verekedve rohannak vízért; mindketten el*)

Dilibözsi (miután megbizonyosodik róla, hogy testvérei nem látják, az asztalon tartott pohár vizet úgy nyújtja át Villanyórásnak, mintha az életét is felajánlaná neki; hüvelykujja belelóg a vízbe)

Villanyórá (kiemeli Dilibözsi hüvelykujját a vízből, leszopogatja, majd élvezettel issza meg a pohár vizet)

Dilibözsi (a szóban forgó hüvelykujját, boldog-révíült mosoly kíséretében, mint egy ereklyét tartja maga előtt; ez a hüvelykuj-játék felhasználható a továbbiakban is, negatív értelemben is)

Ikertestvér I., II. (rohannak be egy-egy pohár vízzel, egymással viaskodva az elsőbbségért; egyszerűre): Víz! Víz! (megrökönyödve s Dilibözsit gyűlölve konstatálják a közben történeteket)

Villanyórá (elégedetten körülnéz): Azt hiszem, még maradok. Jó ötlet, nem?

Ikertestvér I., II., Dilibözsi (miközben félenken meg-megsimogatják a karját-lábát): Jaj, igen!... Jaj, igen!

Villanyórá (elgondolkozva, megfontoltan): A nap leereszkedik a hegyek gerincén, hogy újabb vidékekre áraszsa az eget malasztját.

Szomszédasszony (keresztet vet): Jézusom! Egy költő! S még az is lehet, hogy igazi.

Dilibözsi (szinte szerelmesen, kérlelve): Mondjon még ilyeneket! Mondjon még!

Ikertestvér I., II. (Dilibözsihez egyszerűre, ellenségesen): MÉR mondjon? MÉR?

Ikertestvér I. (hittel): Ne mondjon semmit!

Ikertestvér II. (hittel): Csak legyen!

Villanyórá (ikertestvérekhez, Dilibözsire mutatva): Az vesse rá az első követ, akit még nem fogott el a fosás soha!

Szomszédasszony (elismerően): Ez aztán a férfi!

Dilibözsi (ragyogó arccal az égre emeli a karjait, s akármilyen hangfekvésben elénekli egy nemlétező egyházi ének első sorát): Ajándékot kaptam tőleed!

Ikertestvér I., II. (a Villanyórá háta mögött megpróbálják Dilibözsit elnémítani, sikerrel)

Apa (tragikusan, miközben a pázsit előtt térdepel): Én már nem hiszem a tízparancsolatot!

Anya (kétségbeesetten, miközben hátulról átöleli): Miket mond, Dezső?

Szomszédasszony (reménykedve): Melyiket? A hetediket?

Villanyórá (elismerően): Mozgalmas maguknál a délután, jól érzem magam.

Szomszédasszony (Apára epekedve): Én is! Én is! Én is!

Ikertestvér I., II., Dilibözsi (közel hajolnak Villanyórához, miközben meg-megérintik, a lényeg az, hogy ne vesszítsenek el egyetlenegy szót sem, ha netalán még megszólalna)

Apa (makacsul): Én már nem akarok hat napon át munkálkodni! Nem akarok!

Anya (feláll, s kezét a derekára teszi): Na, idefigyeljen! Tudja, mit mondott a szomszédasszony? Hogy azt kellene megmondani magának, hogy tegye le azt a kivénhedt seggét a székére, s foltozza meg a lábbeliket!

Szomszédasszony (elképedve): Jézus Mária, ez hazudik!

Anya (harciasan): Ki a cipész a faluban?

Apa (felugrik, s széles taglejtésekkel magyaráz Anyának): Kinek cipészkedjek? Alig van nálam cipő, amelynek a talpára ne rajzoltam volna keresztet! Ezeket miért foltozzam meg? Kinek?

Anya: Van olyan is, amelyiken csak nyíl van.

Apa: Igen, mert az illető nyakába vette a világot.

Anya (diadalmasan): Olyan is van, amelyikre semmit sem rajzolt! (körülnéz, s hogy nem látja maga mellett a cipőket, a szerepéből kiesve, dühösen kikiált): Jocó!... (miután semmi sem mozdul) Itt hagyom ezt az egész kuplerájt! Hol a rendező?

Villanyórá (élvezi az eseményeket, a mellette állókhöz, érdeklődéssel): S ilyenkor mi van? Leáll minden?

Szomszédasszony (*dühösen*): Ilyenkor az van, hogy én sem bírom ezt sokáig! Legalább mondta volna a hetedik parancsolatot. De nem azt mondta! Férfi az ilyen?

Jocó (*Szomszédasszony replikája közben be; kezében három pár agyonhasznált cipő; leszórja őket apa elé, a pázsitra; Anyához, alázatosan*): Csókolom a kezét, művész, és bocsánat!

Losonczy (*dühösen be, megragadja Jocót, cipeli kifelé, felháborodottan*): Maga Piroskát csicserészi, miközben a művész úr megtagadja a vallását?

(Mindketten el)

Apa (*dühösen*): Hogyhogy megtagadom? Micsoda hülyeség ez? (*kikiált*) És miért dobta ezeket a cipőket a pázsitra? Maguknak már semmi sem szent?

Anya (*a magasba emeli az egyik cipőt*): Ennek a talpára semmit sem rajzolt! Erre szükség van! És a többire is, mind!

Rendező-Fiú (*be; Anya és Apa közé állva*): Hagytam magukat, hátha megoldják nélkülem is a problémát. Ne a létezés értelméről beszéljünk, ez maguknak magas. És a meddő vitának nincs értelme. Miért nem hallottam érveket? (*Apához, miután kezébe vesz egy férfibakancsot*) Miért nem mondja meg neki, hogy ez az öregember magára zárta a borospince csapóajtáját? (*rámutat a földön heverő cipőkre*) Azok annak a két öregasszonynak a cipői voltak. Az egyik már halott, a másik éneklí neki a Kelj fel, kelj fel, napocskám-at...

Anya (*dühösen, határozottan, majd paposra váltva*): Dobják az öreg után a bakancsát! Maradjon vele a falu pora, a falu sara, a tücsökcirpelés s a hajnalhasadás! Vagy haljon meg mezítláb? (*Rendező-Fiúhoz*) Csak nem gondolja komolyan? (*Apához*) S azt a halott öregasszonyt temessék el egy lyukas zokniban?

Apa (*kétségbeesve*): Nem mindegy?

Anya (*magából kikelve*): Nem! A falunak lelke van! Maga higgye vagy ne higgye a tíz-parancsolatot, de a falu lelkét ne mocskolja be soha!

Rendező-Fiú (*felemelt kézzel lép tovább, mint aki megadja magát az elhangzott érveknek; Villanyóráshoz, lányokhoz*): Itt meg mi van? Hogy alakulnak a dolgok?

Villanyórás (*fejét vakargatva, tétovázva*): Családot kellene alapítani. Mit szólnak hozzá?

(Egy ideig mindenki ledermed, Rendező-Fiú oldalra húzódik, gondterhelten figyeli az eseményeket, miközben a család tagjai körülveszik a Villanyórást, Szomszédasszony is kiemelkedik az ablakkeretből, az arcokon döbbenet, vágy, csodálkozás.)

Villanyórás (*elnéz a messzeségbe*): Mintha integetnének azok a hegyek. Észrevette már valaki?

Anya (*Apához*): Látod, Dezsőkém? Mondtam én! Jól látszik! Egészen jól látszik! (*Villanyóráshoz*) És ha a tehén beteg, kimegyünk hozzá éjszaka! ...És nálunk illatoznak a legcsodálatosabban a fehér petúniák!... Az uram, az uram a falu cipésze. Oh, rengeteg munkája van! Talpalás, foltozás, ilyesmi. (*felragyogó arccal, szinte mámorosan*) De tud újat is csinálni! (*Apához*) Emlékszel, Dezső? Egyszer csináltál egy csizmát. Vagyis... szóval... akartál csinálni egy vadonatúj csizmát! (*fájdalmasan*) Nagyon akartál. Tíz éve?... Vagy húsz? (*Villanyóráshoz, újra lelkesen*) A miénk itt minden! (*úgy mutat körbe az udvaron, mintha egy hatalmas birodalmat mutatna be*)

Apa (*hosszabb szünet után, Villanyóráshoz*): És jó-e a fizetés?

Villanyórás (*vidáman*): Hát, megjárja. Minden hónapban vehetnék vele egy jobbacska süldőt.

Apa (*jól érthetően kihangsúlyozza*): Mármint hogy vehetnék?

Villanyórás: Vehetnék. Bizony.

(A lányok, asszonyok lélegzetüket visszafojtva hallgatják a férfiak párbeszédét, arcukon megmerevedik a gyönyör, a fejek egyszerre mozdulnak hol az egyik, hol a másik beszélő felé, akárha dróton rángatnák őket.)

Apa (rövid szünet, töprengés után, Villanyóráshoz, a lányokra mutatva): Akkor válasszon! Amelyiket akarja! (lányokhoz) Lányok, sorakozó!

(Tébolyult dulakodás. Rendező-Fiú segítségével valahogy sikerül beállniuk egymás mögé, egyik-másik csábosan mosolyog; negyediknek beáll a Szomszédasszony is, igézően domborítja a testrészeit, időnként kivillantja a combját is; Dilibözsi valahogy rézsútosan helyezkedik el az Ikertestvérek között, hogy hiányzó lábát eltakarják; az Ikertestvérek között azért folyik a küzdelem, hogy melyikük kerüljön a sor elejére; a dulakodást hangzavar kíséri: improvizált szövegek, szavak, kiáltások, könyörgés stb.)

Losonczy (eksztázisban be): Főnök úr! Ez a katarzis? Bógiön a tehén?... Kórus?... Táncsoport?... Hazádnak rendületlenül?... Isten, áldd meg...? Mi legyen?

Rendező-Fiú (Losonczyhoz, mintha titkot közölné, s mintha látomásairól számolna be): Család! Élni fog a család! Losonczy, hiszem a feltámadást! Bódulat? Nem, nem bódulat. A föld s az ég kegyelme egymásba olvadt bennem, érzem a fehér petúniák illatát, a hajnalhasadás s a napnyugták révületét, a születés s a halál áldása elkísér mindenüvé.

Losonczy (kiordított): Hazádnak rendületlenül!

Kórus (be; miközben nagyon gyorsan beállnak a megszokott alakzatba, a tánckar s a szavalókórus szerepöröket ezúttal egyszerre töltik be, amennyiben a jobbra hármat–balra hármat, karok fellendítve mozdulatsort nem a Há-hával zárják, hanem). Hozudnak rendilétesen... (stb.)

Losonczy (Rendező-Fiúhoz, buzgólkodva, alázatosan): Melyik hazára gondoljanak? Amelyik fényre derül?

Rendező-Fiú (mintha ettől jött volna rá a megoldásra): Jézusisten! Kultúra! Ez visszahozhatja nekünk a holtakat is! (lelkesen) Újra lesz harangozója a falunak! (Losonczyhoz) Losonczy! A cipők talpára rajzoltassa visszafelé a nyilakat! Értem? És düböröggjön valami! Rezegjenek a falak, a tetőzet s az ablakszemek! (már-már az őrjöngésig fokozva) És állandóan legyen valami! Például élet! Éreznem kell, ahogy a fülembé sulykolják a létezését, a szememet égesse, lángoljak, Losonczy! És minden nézőt meg kell érinteni. Állítson minden néző mellé egy statisztát, és minden statiszta mellé egy másik statisztát, minden ember mellé álljon egy másik ember, s ha már elfogyott az emberiség, a sor végére felsorakozhatnak a holtak is!

Losonczy (a kezében tartott noteszben végig jegyzetel, az utolsó szavakat szótagolva olvassa): ...felsorakozhatnak a holtak is.

Rendező-Fiú (elképedve): Mit csinál?

Losonczy: Jegyzetek, jelentem. Hogy legközelebb felsorakozhatnak a holtak is.

Rendező-Fiú (ordít): Nem legközelebb! Most! Most! Most!

Losonczy (a színpad oldalához ugrik, s hogy megsürgesse a kint lévő színpadra lépését, kiüvölt): Naaaa!

Kórus (a megkezdett mozdulatsort, szöveget nem hagyják abba egy pillanatra sem)

Villanyórás (közben mustrálgatja a felsorakozó hölgyeket, meg-megcsicsereszi őket, mint akinek választani kell a felkínált portékából)

Szomszédasszony, Dilibözsi, Ikertestvér I., II. (szexuálisan is felizgatva, ebből kifolyólag viháncolva, vagy éppen ellenkezőleg, megdermedve túrik a fogdosást)

Vak gyermek (be; átfurakodik a Kórus tagjai között, s ide-oda botladozva énekli újra hamisan): Isten, áldd meg a magyart...

Rendező-Fiú (*átszellemülten, lelkesen Vak gyerekekhez*): Ne ott álljon! Ide álljon! Mellém álljon!

Vak gyerek (*mint bármelyik látó ember, kikerüli a körülötte állókat, s gyors mozdulatokkal megáll Rendező-Fiú mellett, vigyázzba vágja magát, szeme nyitva van, arca ragyog*)

Rendező-Fiú (*meghökkenve*): A vak gyerek? Losonczy, itt a vak gyerekek is látnak?

Losonczy (*egyáltalán nem szabadkozva*): Segédszínész. Ha kell, vak, ha nem kell, csak gyerek. De volt már római lovag, hősszerelmes, hóhér, szűzlány... akármí.

Rendező-Fiú (*fájdalmasan*): S a Himnusz?

Losonczy (*mint aki titkot árul el*): Hetekig próbálgattuk, amíg sikerült szétzilálnom agyában a dallamot, amíg végre hamisan csengett ajkán a szó. Egy zseni fél gáziért! (*diadalmasan*) Nem akármí, igaz?

Rendező-Fiú (*fájdalmasan*): Vajon övé a jövő?

Losonczy (*int a Kórusnak s a Vak gyerekeknek, hogy elmehetnek*)

Kórus és Vak gyerek (*el*)

Villanyórás (*gesztikulációjával is érzékelteti, hogy nem tud betelni a látvánnyal*): Híjj, a jószágos úristenit! Ritkán látni ilyen csodát! (*észreveszi a sor végén álló Szomszédasszonyt*) Az öregebbje, gondolom, csak töltelék, ugye?

Losonczy (*Szomszédasszonyhoz siet, kirángatja a sorból, közben suttogva*): Csak akkor jön elő, amikor a rendező úr beint. (*az ablakkerethez vezet, s átdugja rajta a Szomszédasszony fejét*)

Szomszédasszony (*suttogva*): Pedig nem volt rajtam bugyi. De ezt ne mondja meg senkinek, édesem.

Losonczy (*int, hogy rendben*)

Villanyórás (*begerjedve*): Eszem a lelküket. (*tapogatja a lányokat*) S mit tudnak a lányok, kérem szépen?

Anya (*ragyogva*): Mindent!... Amit egy menyecskének tudni kell.

Apa (*szigorúan*): Várjunk egy kicsit. (*Villanyóráshoz*) A harangozást vállalná-e?

Villanyórás: Aztán miért ne vállalnám?

Apa: Hát csak azért, mert a harangon nincsen kötél.

Villanyórás: Hogyan?

Apa: Merthogy elfelejtettek kötni rá annak idején. Így aztán kézzel kell meglódítani. Fel kell mászni hozzá a harangláb favázán. Minden délben.

Villanyórás (*értetlenül*): Miért nem kötöttek rá utólag egy kötelet?

Apa: Ehhez meg kellett volna szentelni, márpedig egymagában megszentelni egy kötelet nem lehet Istennek tetsző cselekedet. De egy jókora kampósbottal fel lehet mászni a grádícson...

Villanyórás: Hát akkor rendben van.

Rendező-Fiú (*mint akinek elege van a semmitmondó jelenetből*): Ebből elég, folytassuk, kérem, az előbbi jelenetet. Lányok, beállni!

Anya (*összekulcsolt kézzel imádkozik, néha egy-egy hangot is hallatva, hogy sikerüljön az ara kiválasztása*)

Ikertestvér I., II., Dilibözsi (*bakalódva, egyre ocsmányabb módon kínálják fel magukat*)

Ikertestvér I. (*panaszkodva*): Megütött ez a buja tyúk!

Ikertestvér II. (*rikácsolva*): Döngicsélsz, te, döngicsélsz, mint az elkurvult darazsak?

Rendező-Fiú (*szigorúan*): Maximum hajat tépni! Hajat igen! Ütni nem! Világos?

Szomszédasszony (*szenvedve*): Jaj, istenem, miért nem lehetek ott? Miért?

Apa (*Villanyóráshoz, fájdalmas nosztalgiaúval; a monológ közben minden egyéb zavaró ténykedés szünetel*): Amíg a kampósbot segítségével haladtam felfelé a grádícson, a lent álló hívek, bámészkodók, gyerkőcök megtapsoltak mindannyiszor, különösen, ha esős vagy

jeges időben megcsúsztak a lábaim a grádicson, a félénkebbek jajongtak is egy kicsit, utána meg hazakísértek a kapuig, vitték a kalapomat, lajbit, ha bődületes volt a meleg, merthogy nehezen viselem a kánikulát... A kampósbotot többen is fogták, kiténtetésnek számított fogni a botot, harangsza volt, biztosan azért. Csakhogy a tapsolók... hol vannak azóta a tapsolók?

Ikertestvér I., II. (*lelkesen, egyszerre*): Mi tapsolunk!

Dilibözsi (*szerelmesen*): Én is... én is tapsolok!

Szomszédasszony (*vágyakozva*): Viszem én a lajbit.

Anya (*csendesen*): Én viszem a kalapot.

Szomszédasszony (*hangot váltva, akárha egy cirkuszi mutatványt konferálna be, Ikertestvér I-re mutatva*): Annak a szeplősnek a mellén megáll a kanál!

Villanyórás (*érdeklődéssel, hitetlenkedve*): Hogyhogy megáll? Hát ilyesmit nehezen hisz el az ember.

Szomszédasszony: Laposan ráteszi a bimbaja mellé, aztán ott marad. Ül, s nem mozog. A nyele kicsit felkunkorodik, tisztára egy csoda. Mindig félek, hogy egyszer megszólal.

Anya (*szégyenlősen, szerényen*): Tulajdonképpen a villa is megáll rajta. És... és utoljára nyolc búzaszem is megült az egyik cicijén.

Villanyórás (*leül az egyetlen székre, a lányokkal szemközt*): Hát ezt akkor látni kell!

Ikertestvér I. (*közlebb lép a Villanyóráshoz, majd Anyához, ragyogva*): Levetkőzzem?

Anya (*sűrgetően*): Persze. Magunk vagyunk, nem?

Ikertestvér I. (*vetkőzni kezd, sietségében belegabalyodik a saját ruhájába, igyekezete nevetségessé is, sírnivaló is; hirtelen sikerül derékig lemeztenítenie magát*)

Losonczy (*Rendező-Fiúhoz, túlzásba vitt buzgólkodással*): Egy kicsi dobpergés, olyan deleges, nem kellene? Mintás szoknyák, hejehuja, izzadságszag, bűdösség? Főnök?

Rendező-Fiú (*elgondolkozva*): Hát nézze...

Ikertestvér (*Losonczyra mutat*): Az az ember menjen ki! Én, kérem, eladó lány vagyok, nem Ribanc Nusi! Bárkinék nem vetkőzöm!

Rendező-Fiú (*int Losonczyra, hogy menjen ki*)

Losonczy (*kifelé menet, gúnyosan*): Mesélhetnék! (*el*)

Ikertestvér I. (*kikiált a színpalack mögé, immár félmeztelenül*): Naaaa!

Jocó (*berohan, kezében egy evőkanál, megmarkolja Ikertestvér I. egyik mellét, s a mellbimbója mellé ráragasztja a kanalat, érzékeltetve, hogy a kanálra előzőleg valami ragasztót kentek*)

Anya (*a Villanyórásnak befogja a szemét*)

Jocó (*ámuldozva az izgalomtól*): Bocsánat, művésznő, bocsánat... csak így lehet, ha... ha jól... jól megfogom...

Ikertestvér I. (*türelmetlenül*): Megállt?

Jocó (*diadalittasan nézi a mellre ragasztott kanalat, büszkén*): Megállt!

Ikertestvér I. (*int Jocónak*): Akkor sicc!

Jocó: Igenis. (*el*)

Anya (*leveszi a kezét Villanyórás szeméről*): Most tessék odanézni! Most!

Villanyórás (*őszintén értékelve a mutatványt*): Örület! Egyenesen!... Nahát! El vagyok ragadtatva! (*közlelről nézegeti Ikertestvér I. mellét*) Lám csak, falun is olyan! No, nézd csak!

Ikertestvér I. (*visszarántja magára a ruhát*)

Villanyórás (*a lányokra mutat, lelkesen*): Olyan egyformák! Olyan helyesek! Szinte képzelenség lesz választani. (*gyanakodva, hangot váltva, Dilibözsit nézegetve*) Ennek hibádzik a lába, kérem?

Anya (*lakonikusan*): Többől. Majdnem. De jó lélek ez is. Főz, mos, vasal, énekel.

Villanyórás (*mint aki az ilyesmire nem tart igényt*): Nem lehetne arrébb vinni egy kicsikét? Főzzön, mosson, s közben énekelhet is, ha akar. Halkan, jó?

Anya (*int Dilibözsinek, hogy húzódjék el a jelöltek közeléből*)
Dilibözsi (*elugrál a közelből, arcán megalázás, szégyen, düh*)
Villanyórás (*Ikertestvér II-höz*): Hát te? Tudsz-e valamit?

Ikertestvér II. (*félénken, majd egyre inkább felbátorodva a fejére mutat*): Én itt tartom az eszemet!... És mindennap tapsolni fogok magának a grádics alatt... És nekem akkor integetnek a hegyek, amikor csak akarom!

Anya (*izgatottan*): Mondd a tehenet is!

Ikertestvér II.: És a tehen engem szeret a legjobban! (*széttárt karokkal, szinte repdesve*)
Annyi tejet ad, amennyit csak akarok! S ha megkérem, azt mondja, hogy múúúúú...

Szomszédasszony (*suttogva*): Milyen tehen? Sosem volt tehenük!

Villanyórás (*széttárt karral az égre mutat, egészen előrejön*): Anyám sírna! Ha élne, itt ülne és sírna! Micsoda család! És ráadásul itt a picsipacsis. (*mint aki most jön rá, hogy valaki hiányzik*) Hol van a picsipacsis?

Anya (*szolgálatkészen, de ijedten is*): Milyen picsipacsis?

Villanyórás (*mint aki érti a tréfát*): Jaj, de huncutnak tetszik lenni! Ragyogó család! Tetszik már érezni a menyegző illatát?

Zenei függöny

Sötét

Második jelenet

(Helyszín változatlan. A szoba egyetlen ágyában hárman fekszenek, középben Villanyórás, mellette jobb és bal felől Ikertestvér I. és II. Különös pozícióban alszanak, éreztetve, hogy itt hármas nászéjszakának lehettünk volna tanúi. Dilibözsi is alszik, a székre kuporodva. Szomszédasszony feje az ablakkeretből lóg be a szobába. Szintén alszik. A képzeletbeli ágyás mellett Apa térdepel, Anya hátulról átölelve tartja. Rendező-Fiú mellettük áll, Kórus oldalt felsorakozva, előttük Losonczy, felkészülve a vezénylésre.)

Rendező-Fiú (*Apához, szuggesztíven*): A megveszett kutyák már nem csaholnak, szemük véres, nyáluk folyik, habosan, fehéren, a testükbe költözött reszketéstől zsigereik mindegyike mozgásba lendül, mintha helyet cserélne bennük a tüdő, a máj és a vese, remegő bőrük mögött a csontdarabok is költözést színlelnek, terhükre van a test, mely adatott nekik, csak harapni, recscenteni és ölni tudnak, mert harapni, recscenteni és ölni kell! Magában a veszetség rosszabb a kutyákénál, vészjóslóan intellektuális gondolattorna, nincs kapkodás és fékevesztettség, csak fájdalom van és rimánkodás. Mondja utánam: (*fájdalmasan, rimánkodva*) Nekem már nem integetnek a hegyek! Nekem menni kell! (*türelmetlenül*) Mondja már! Mondja már!

Apa (*Rendező-Fiút utánozva*): Nekem már nem integetnek a hegyek! Nekem menni kell!

Rendező-Fiú (*rendezői szuggesztivitással*): Művész úr, tüntessen! Lássam az arcán, ahogy tüntet a csenddel! Mossa ki az agyát! Csak arra gondoljon, hogy fáj! Vonítson! Vonítson hang nélkül! Vonítson a szemöldöke, a lábikrája és a veseköve! Mert elszakadtak a kötelek a földiekkel s az égiekkel egyaránt. Magunkra maradtunk, s nem értjük sem a világ, sem egymás szavát. Még egyszer!

Apa (*még fájdalmasabban*): Nekem már nem integetnek a hegyek! Nekem menni kell!

Anya (*magához szorítja Apát, sír*): Jaj, Dezső! Jaj, Dezső!

Rendező-Fiú (*Anyára rivall*): Maga meg nem hervadozik, maga nem az az elhasznált, nyamvadt kis némbér, a maga ereiben nem tocsog, caplat a vér, kőrengeteget zúdít mindenüvé, hogy szilárdan álljanak a hitüket vesztett gátak, zsilipek...

Apa (*hirtelen kitérve énekelni kezd*): Elmegyek, elmegyek, hosszú útra megyek...!

Anya (*olyan nagyon szorítja magához Apát, hogy elzuhannak a képzeletbeli pázsit mellett; szinte dühöngve*): Vergődj, énekelj, káromold az Istent, csak ne hagyj itt bennünket, Dezső!

Losonczy (*beint a Kórusnak*)

Kórus (*a megszokott mozgással kísérve*): Hozudnak rendilétesen...

Rendező-Fiú (*a Kórus ordít*): Ne most! Ne most!

Apa (*fájdalmasan*): Álmomban mindig sötét van. A fényre gondolok állandóan, és azt sem tudom, hogy milyen.

Rendező-Fiú (*Anyához*): Szorítsa magához, hogy ne kapjon levegőt, annyira!

Anya (*miközben még szorosabban magához öleli Apát*): Nézzen reám! Az én arcom fényben fürdik állandóan, pedig a napsugarak a kavicsok fején ragyognak az udvaron... Valami fényforrás lehet bennem bizonyosan. ... Itt a világosság otthon van, Dezső.

Apa (*látomásosan*): Állítólag meg lehet fogni!... Valaki úgy emlékezett rá, hogy a kezében tartotta, és az volt az öröm csodája, maga a beteljesülés, mely egyszer, egyetlenegyszer adatik meg nekünk.

Anya (*értetlenül, de az egyet nem értés heveségével*): Miről beszél? Az álomról? A sötétről? A fényről? A szentekről? Istenről?

Anya és Apa (*meggyötört arccal ölelik egymást, fényképpé meredve*)

Rendező-Fiú (*beint Losonczyinak és a Kórusnak*): Most! (Egyre fokozódó ekstázisban) Térdre! Térdre! Akinek sebes lesz a térdje a jelenet után, dupla gázsit visz haza!

Kórus (*Losonczy intésére egyszerre zuhannak térdre*)

Rendező-Fiú (*m. f.*): Zokogó anyákat akarok látni, akik könyörögve és félig tébolyultan imádják Apában a jelent, amelyben nemcsak a múlt, hanem a múltak múltja is benne van. És kulcsolódjanak imára a kezek...

Losonczy (*vezényelve*): Imá-ra!

Kórus (*tagjai egyszerre kulcsolják össze a kezüket*)

Rendező-Fiú (*m. f.*): És ne legyen hangos a szó, a fohászharangok odabent kongjanak. (egyre fájdalmasabban, majd ismét fokozódó lelkesedéssel, hévvel) És ítéltesse nek kushadásra a lélekharangok mindahányan! És a férfiarcon düh legyen, bőszerűség és felháborodás, de az együvé tartozásra is esküt tesznek a mozdulatok, nincs közöny, nincs lelki pusztaság (az egyik kórustagra mutat, akin fehér ing van), és maga ott bal felől, igen, az a fehér inges, maga lesz a jelkép, az egyedüli, akinek az égre mutatnak a karjai, és legyen mezítláb, hogy érezze a földből sugárzó energiát, a száját tátsa ki, és ne vegyen levegőt, és bömbölgjön, zúgjon, harsogjon a szó: Halleluja! Halleluja! Halleluja!

Losonczy (*beint a Kórusnak*)

Kórus (*összevissza, gyengén, ijedten, fájdalmasan, de mindenképpen olyanformán, hogy a közönség számára ez ne legyen humoros*): Halleluja... halleluja... halleluja...

Rendező-Fiú (*változatlan hévvel, hittel*): És arcukból sugározzon a hit, ez az a hit, mely életben tartja a petúniák illatát, és valaki vigye el a szót a környező falvakba, és mindenüvé, ahol ajtót nyitnak a hírhozónak, hogy a hit győzelmet aratott idehaza! És most jöhet a tánc! Losonczy! Ünnepeljük a hitet!

Losonczy (*kórusához*): Tánc! Tánc!

Kórus (*összevissza mozdulatokkal próbál valamiféle táncot bemutatni*)

Rendező-Fiú (*megfontoltan*): Egyforma mozdulatokat akarok látni, komoly, mosolytalan arcok, éljük át az ünnep pillanatát, csak a lábak robognak, kezek a testhez lapulva, szöveg a lelkekben tombol tovább, és zene!

Losonczy *(előtáncosként sután mutatja a mozdulatokat)*

(Kívülről dobpergés, fülsértő zene hallatszik.)

Apa, Anya *(szinte megdelejezve próbálják imitálni a Kórus tagjainak táncmozdulatait)*

Szomszédasszony *(felébred a zajra, és kíváncsian követi az eseményeket)*

Rendező-Fiú *(Szomszédasszonyhoz):* Jöjjön már ide!

(Szomszédasszony lélekszakadva rohan a Rendező-Fiúhoz, vadul, komoly arccal s egyforma mozdulatokkal kezdenek el táncolni, arcukon elszántság s a győzelem tudata. Nemsokára négyen [Apa, Anya, Szomszédasszony, Rendező-Fiú] egy sorba állva táncolnak Losonczy s a Kórus tagjai előtt. A táncmozdulatok hasonlatosak az ír népi tánchoz, főleg ami a merev testtartást illeti.)

Rendező-Fiú *(táncolás közben, szüneteket beiktatva a szövegbe):* Maguk nem értik, nem érthetik ezt a féktelen táncot! Maguknak földszaguk van, ösztönlények, lehet, hogy csimaszok, de megérik, meg kell hogy érezniük, hogy a táncban jelen van valami, jelen van a túlélést jelentő gondolat.

Anya *(mint akit megdelejeztek):* Én érzem!

Szomszédasszony *(egészen más hangszílyal, valamiféle erotikusságot is érzékeltetve):* Érzem! Érzem! Érzem!

Rendező-Fiú *(megáll a táncolással, s miközben mindenki tovább táncol, megáll Apa előtt, háttal a közönségnek; Apához):* Magának azt is hallania kell, hogy egyfolytában szólnak a kürtök odabent *(Apa mellére mutat)*, a nyüszítők kórusa és az ujjongóké egy és ugyanaz, csak ők nem tudnak róla, egybefolyik a tett, a szándék s a gondolat, okozatból ok lesz, kenyérből komló, s nem véreznek a szegeken járó talpakon a sebek, ha azt akarjuk, hogy ne vérezzenek! *(hátraint)* Losonczy! Jöhet a szöveg!

Dilibözszi *(az alvók fejénél áll, jól érzékelhetően szenved a látvány miatt, nyilvánvalóan féltékenységéből akarja megzavarni az alvókat; miközben két kézzel rázza az ágyat, szövegét többször megismétli):* Jaj, istenem, szarni kell!

Villanyórás, Ikertestvér I., II. *(meg-megrázkódnak, esetleg meg-megmoccan egyik-másik, de nem ébrednek fel)*

Rendező-Fiú *(Szomszédasszony felé, erőszakosan):* Mire vár?

(A kórustagokon kívül mindenki leáll a táncolással, Szomszédasszonyt nézik, ahogy hatalmas léptekkel végigszáguld a színpadon, s Dilibözszi a hátára veszi. A mozdulatokból nyilvánvalóvá válik, hogy Dilibözszi tulajdonképpen nem akar menni, Szomszédasszonynak viszont vinnie kell, ebből olyan groteszk küzdelem alakul ki, amelyben mindketten maximálisan próbálnak fizikailag helytállni, közben egyre közelebb kerülnek a budihoz. Küzdelem közben különös hangokat hallatnak.)

Losonczy *(miközben karlendítéssel irányítja a Kórust, hogy a lábak egyszerre döngjenek a padlón, jól láthatóan élvezi a budi felé haladók küzdelmét; Rendező-Fiúhoz, tudálékosan):* Az állatok is selypítenek, ha nagy a vész. *(élvezettel)* A kasztrált kanok ugyanilyen hangokat hallatnak azokon az emlékezetes hajnalokon. *(ügybuzgalommal)* Egy tehénbögés nem jönne jól ide? Az optimista kicsengés miatt...

Rendező-Fiú *(keserűen):* Losonczy, maga csak azért született, hogy meghaljon.

Apa (kihasználva az előállott helyzetet, amelyben mindenki Szomszédasszony és Dilibözsi küzdelmét követi, óvatosan felveszi a tarisznyáját, s lassú, alig érzékelhető mozdulatokkal megpróbál elszökni)

Anya (észreveszi Apa szándékát, s Apa lábába kapaszkodik; könnyörögve, sírva): Dezsó! Ne hagyjon itt bennünket, Dezsó!

(Apa a földön vonszolja magával Anyát egy ideig, s mielőtt végleg elmenne, Losonczy intésére a Kórus férfi tagjai megragadják Apát, lekötözik, száját betömik; közben a Kórus női és gyerek tagjai tovább táncolnak.)

Szomszédasszony (az előbbi eseménnyel egy időben bezuhan Dilibözsivel a budiba, megfelelő hangok kíséretében)

Villanyórás, Ikertestvér I., II. (lassan ébredeznek, nyújtózkodnak; Villanyórás sorban magához rántja a lányokat, becézgeti, csókolgatja, fogdossa őket, miközben azok visongnak az élvezetes játéktól)

Villanyórás (a győztes nagyvonalúságával): Te! Hallgassatok ide! Minden évben veszek nektek egy-egy kecskét.

Ikertestvér I. (felháborodva): Nem azt mondta, hogy havonként egy süldőt?!

Villanyórás (mint aki ennek a feltételezésétől is felháborodik): Én mondtam ilyesmit?

Ikertestvér I., II. (egyszerre): Mondta! Mondta!

Villanyórás (makacsul): Egy kecske, és kész! Ha kell, kell, ha nem...?

Ikertestvér I. (harciasan, büszkén): Nem kell! Kikérem magamnak!

Ikertestvér II. (csendesen, esengve): Nekem kell. Engem csak a tehén szeretett...

Ikertestvér I. (örjögve, a dühtől sírva): Milyen tehén! Milyen tehén?... Te... te szuka!

(Ikertestvér I., II. egymásnak esnének, de hogy Szomszédasszony kibotorkál a budiajtón, mindenkinek a figyelme ráirányul; Szomszédasszony mintha tíz évet öregedett volna, kócos, ruhája megtépvve, alig tud járni.)

Szomszédasszony (a szobába vonszolja magát, a földre zuhan, mintha görcsökben fetrengene, tépi a haját, tátog, mint aki megnémult, kalimpál, szemét forgatja, egyszóval közel van az örülethez; nyögve): Pálinkát! Pálinkát!

Rendező-Fiú (Losonczyhoz, ordítva): Pálinkát!

Losonczy (a befelé leselkedő Jócóhoz): Pálinkát!

Jócó (berohan az üveg pálinkával, üvegből itatja Szomszédasszonyt)

Szomszédasszony (úgy-ahogy magához térve a budira mutat): Beesett!

Losonczy (rövid, dermedt csend után kikiált): Bach! Nem Schubert!

Jócó (kirohan, hogy intézze a zenét)

Losonczy (elismerően, élvezettel, a megrökönyödve álló Rendező-Fiúhoz): Ragyogó alakítás! Az ilyet tanítani kellene, igaz?

Vak gyerek (miközben megszólalnak a Bach-akkordok, oldalról belép, karján egy nagy csokor virággal; a virágszálakat finom mozdulatokkal egyenként a földre ejti): Temetővirágot, tessék!... Temetővirágot, tessék! (el)

Kórus (a Vak gyerek után lépegetve lassan elhagyják a színpadot)

Anya (a drámai fejleményeket valóságnak érezve sikoltozva megindul a budi felé)

Villanyórás, Ikertestvér I., II. (jól láthatóan óriási erőfeszítésekkel tudják csak lefogni Anyát)

Villanyórás (izgatottan): A párnát! Nyomjuk a párnát a szájára! Minden kihallat-szik!

(A család tagjai közös erővel leteperik Anyát, fejét az ágyról lekoppott párnába nyomják, majd egy kupacban a földre kerülve, egymást átölelve, mozdulatlanul maradnak.)

Rendező-Fiú *(miközben a lekötött s elnémított Apát nézi, kerülgeti, néha egész közel hajolva az arcához, de mindig háttal a közönségnek)*: Művész úr, itt lábbal tiporják a gyolcsban megfogant eszmét. Maga körülbelül annyi hitet sugall, mint egy túlfútott szexualitásban vergődő eunuch. Látja a lángokat? Hallja a hangokat, az üvöltést, a jajt? Érzi, ahogy reng a föld? Losonczy, látát! Égjen a szenny, a mocsok, a hányadék és a földbe szivárgott könnyzuhatag! Jajveszékelés! Tudja, milyen a jajveszékelés?... Kérek egy szopránt! Kérek egy szopránt! Szopránban vonító anyák éltessek a hazát! És térdre! Mindenki! Ha vannak istenek, ők is! És mondassa velük kórusban: vegyétek magatokhoz az Úr testét!... Maga meg ne bámészkodjék, művész úr! Rohanjon bele a mihaszna tömegbe. Lássam, ahogy gyémántmarkolatú kardjával sorban belevagdós a fejekbe. A hitet vágja bele! És lengesse a karját, lengesse azt a két velőtlen csontot, hadd lássa mindenki, hogy újra elvégeztetett, örökkön-örökké csak elvégeztetett, legalább az elvégeztetettségen higgyen, művész úr! Losonczy, miért nem masírozik be az öntömjénezők csapata? Döngessék a mellüket, uraim, születőben van a haza, halljam a lélekharangok ezreit, ahogy leendő elmúlásunkról már születésünkkor megemlékeznek. Igen, uraim! *(a lekötözött, elnémított Apára mutat)* Ez itt Pannónia!!!!

(Felerősödött Bach-akkordok)

Sötét

Harmadik jelenet

(A szereplők félkörben helyezkednek el egy-egy széken. Rendező-Fiú a zöld ládikón ül, kezében egy karmesteri pálca. Ezzel mutat rá arra a szereplőre, akinek szót ad, s akinek kötelezően beszélni kell. Apa és Dilibözszi nincsenek a színpadon. A félkörben ülők javasolt sorrendje balról jobbra: Anya, Losonczy, Ikertestvér I., Ikertestvér II., Szomszédasszony, Villanyórák. Oldalt Jocónak csak a feje látszik, jól érzékelhetően ugrásra készen várakozik.)

Rendező-Fiú *(közönséghez)*: Kivételesen ketten ülünk a ládikón, én és egy szitakötő. Messziről észre sem vehető, de én jól látom, ahogy hatalmas szemeit rám mereszti, s átlátó szárnyaival integet nekem. Örül, hogy vagyok? Lehet, annak örül, hogy itt vagyok.

(A jelenet replikái, függetlenül azok tartalmától, általában érzelmi töltetű mentesek – leszámítva azokat az eseteket, amikor ez külön jelezve van –, mintha az első olvasópróbán hangzottak volna el, de szövegekönnyvet természetesen senki sem tart a kezében.)

Anya: Ezek a csirkék ideszemtelenkedtek a konyhaajtó elé, s olyan sebesen mozgatják a fejüket fel-alá, hogy a harkályok irigykedve néznék a mutatványt.

Ikertestvér II.: Nincsenek harkályok, Anya.

Ikertestvér I.: Miért? Csirkék vannak?

Rendező-Fiú (*hosszabb csend után*): Vannak! Mondja, hogy vannak! És etesse őket folyamatosan!

Anya: Pirika, pirika, pirika...

Szomszédasszony: Leszarták az egyik cipőmet, nem látja?!

Anya: A csirkék bölcsek. Oda szarnak, ahova kell. Pirika, pirika, pirika...

Villanyórás: Na, mi van, picsipacsi? Ma is győzni akarsz?

Rendező-Fiú: Ezt kérem játékosabban!

Villanyórás (*játékosan*): Na, mi van, picsipacsi? Ma is győzni akarsz? Ejnye-bejnye!

Rendező-Fiú (*dühösen*): Nem ejnye-bejnye! Nem volt szó semmiféle ejnye-bejnyéről! Maga nem tudja megérteni, hogy ez a gyerek tulajdonképpen nem tudja, mi a győzelem?

Villanyórás (*panaszosan*): Egyszer vörösre verte a kézfejemet!

Rendező-Fiú: Álmában. Igen. (*gyanakodva*) Mondja csak, maga meg tudna simogatni egy szitakötőt?

Villanyórás (*felháborodva*): Én? Kikérem magamnak! Én nem vagyok olyan...

Rendező-Fiú (*szomorúan*): Picsipacsi olyan. Csakhogy a szitakötőnek hiába van szeretet a szemében, nem engedi, hogy megsimogassák.

Losonczy: Olyan schubertes a hangulat, igaz?

Rendező-Fiú: Losonczy, menjen ki!

Losonczy (*zavartan*): Mennyi ideig szíveskedik... nélkülözni, ugye... szóval a személyemet?

Rendező-Fiú: Végleg menjen ki.

Losonczy (*feláll, s kifelé menet, tudálékosan*): Pedig egy édeskés, finom kis Schubert igen-csak ellensúlyozni tudta volna... (*el*)

Rendező-Fiú (*kikiált*): Jócó! Üljön be!

Jócó (*mint aki óriási megtiszteltetésnek érzi, hogy a művészek között lehet, ezt érzékeltetve lép be, majd leül Losonczy székére*)

Szomszédasszony: Szóval... az ikrek... hogy úgy mondjam... terhesek?

Anya: Pirika, pirika, pirika...

Villanyórás: Maga üljön le a valagára, jó?

Szomszédasszony: Jó.

Rendező-Fiú (*Szomszédasszonyhoz*): Mondja inkább érzéssel, együttérzéssel, merthogy emberileg magát is megviselte ez a szégyenteljes esemény, mármint hogy az ikrek... Persze jó az, ha jön a gyerek, az utánpótlás, a jövő, de... így, szóval így! Értem? Na!

Szomszédasszony (*kicsit gondolkozik, aztán szenvedélyesen*): Hogy azt a kurva anyátokat...!

Anya: Pirika, pirika, pirika...

Ikertestvér I.: Az enyém nagyobb! S azt hiszem, már mozog is!

Ikertestvér II.: Ronggyal kitömted magad, azért!... Én hiszem a szenteket... és szűzen születtem!

Ikertestvér I.: Simogasd magad, ha úgy érzed, hogy nehezebb felcsinálnak lenni, mint hármásban szarni vasárnap is.

Ikertestvér II.: Isten hallja! Tudod?! Isten hallja!

Anya: Pirika, pirika, pirika...

Villanyórás: Megfejté a tehenet?

Szomszédasszony: Milyen tehenet?

Villanyórás: Nem magától kérdeztem.

Anya: Inkább azt mondja meg, hová tűnt el az ágy alól a kaptafa és a cipők, mind. Egyik sincs sehol, sem a keresztetek, sem a nyilasok, sem az a három...

Jocó (*zavartan, szabadkozva és bűnösnek is érezve magát*): Bocsánat, Villanyórás művész úr parancsára a kaptafára kötöttem egy rózsaszínű masnit, ott van a szemétkupac tetején, s körülötte ott vannak a cipők is... (*szinte lélegzetvétel nélkül mondja el a szöveget, a végén teljesen kifulladásra*) ...ugye...

Villanyórás: A jövőnek ára van!

Rendező-Fiú: S tegye hozzá azt is, hogy a hajók elmentek, vagy nem kötöttek ki soha ezen a vidéken, valami integetésről is szót ejtettek valamikor, de senki sem integet, ki halott már olyant, hogy a föld integetne egy gyalogjáró embernek? Apró kövek vannak az udvaron, kisarjadt fűcsomók imitt-amott, por, kifehéredett, apró ürülék, és a formátlanul megszáradt sárban emberi lábnyomok láthatók, bennük a vékonyka csirkelábak ezrei. Rend van. Ez a mi rendünk! Értem?

Anya (*félénken, akadozva*): Pirika, pirika, pirika...

Zenei függöny

Sötét

Negyedik jelenet

(Rendező-Fiú egyedül a színpadon. Körülnéz, gondolkodik, észrevételeit a színpadra képzelt segédszemélyzethez intézi.)

Rendező-Fiú: A sárba száradt talpnyomokon kell igazítani egy keveset, legyenek apróbb nyomok is, de domináljanak a férfitalpak, a hitelesség sok felől jövő és különböző irányba haladó női cipőnyomokat is igényel, s legalább hat csirke legyen állandóan az udvaron, nem baj, ha nem szemerkélnek, de sétáljanak fel-alá, s egy-egy koty-koty is jöhet. A szitakötő, mint hangulati elem, jól sikerült, Piroskám, szívemnek szólni kellene, hogy ne röpdössenek túl sokat a szárnyai, és jó lenne, ha megkapná a hatodik lábát is, ki látott ötlábú szitakötőt? Kiröhög a világ. És amikor azt mondják, hogy milyen tehenet?, halljam a kérdőjelet, ahogy rákunkorodik az életükre, a felső görbületben az egék tartják egyensúlyban a földbe kapaszkodó alsó tekervényt, s a pont egy virtuális kalap, amit a hitetlenek alant hordanak. S ne giccseskedjünk, kérem, azzal a kaptafával, a múlt jelképeit a rothadó szemét mélyéből kell előkotornunk minduntalan. S a jelennek miért állítanak kopjafát? Vigyék ki innen! Értem? És kéretek mindenkit az udvarra! Tessék felkészülni a közös gyónásra! Következik az utolsó jelenetek egyike, fontos fejlemény, biblikus próbatétel, amely a Bibliából kimaradt. A megtisztulást követően újrakezdjük a múltat, nincs smink, színpadi zene, parabola és allegória, minden igazi lesz, bölcső, emberarc, élet és sírhant. Kórus, vak gyerek oldalt be. Nincs tánc, nincs ének. Világos?

Anya és Villanyórás (*be; legalább húsz évvel idősebbek, állnak mozdulatlanul, s úgy néznek Rendező-Fiúra, mint akit most látnak életükben először*)

Villanyórás (*némi gyanakoással*): Kicsoda maga?

Anya (*szelíden, de idegenül*): Kit tetszik keresni?

Rendező-Fiú (*hosszabb szünet után, mint aki nem érti a fejleményeket, zavartan*): Losonczyt.

Anya (*m. f.*): Itt csak mi vagyunk. Mi ketten.

Rendező-Fiú (*tele kételkedéssel, zavarral*): S a Kórus? Az ikrek? A tehén? És volt egy vak gyerek is, aki látott. És a harang?

Villanyórás: Milyen harang?

Anya (*mint akinek felemlik valami a múltból*): Volt itt harang is valamikor... mindig meglódította valaki...

Rendező-Fiú: A kampósbottal mentek fel a grádicson.

Anya (*ijedten*): Honnan tudja?

Rendező-Fiú (*elcsendesedve*): Beszélük.

Anya és Villanyórás (*félig-meddig megfordulnak, jelezve, hogy befejezettnek tekintik a beszélgetést*)

Rendező-Fiú (*kifelé menet, tétován*): Adjon isten.

Villanyórás: Magának is.

Anya: A temető arra van. (*mutatja az irányt*)

Rendező-Fiú: Tudom... Köszönöm. (*el*)

Villanyórás (*rövid szünet után*): Ki volt az?

Anya: Nem tudom. Néha jön valaki, aztán elmegy. Érthetetlen.

Villanyórás: Egyfolytában megzavarják az embert. Most akartam lemenni a borospincébe, és tessék. Segít felemelni a csapóajtót?

Anya: Persze, és énekelni fogok magának jó hangosan.

Villanyórás: Szép lesz ez a mai délután.

Anya: Szép lesz bizony.

(Miközben befelé mozdulnak, a színpad sötétbe borul, majd az egyik oldalon belépő Rendező-Fiúra irányul egy reflektor.)

Rendező-Fiú (*közönséghez*): A vándoroknak üzenem, akik erre a vidékre vetődnek valamikor, hogy a kampósbot megrepedt ugyan, amivel fel lehet mászni a grádicson, de megvan biztosan, az egyfenéknyi ládikóba rejtettem, a konyhaablak alá. Hogy ne keressétek, ha szükség lenne rá, merthogy magától nem szólal meg az istenadta. Nem kell hozzá különleges tudomány, ha meglódtod, elkongatja a maga dallamát. Noha a mieinknek már nem létszükséglet a harang, a fülekbe költözött, ott szól állandóan. És a diófát se felejtsem elmondani: eszembe jutott a legfontosabb, balról a második ágra kell csimpaszkodni, arra a göcsörtösre, amelyen hagytam egy jelet, a többi ág csenevész, letörhet veled. És ne ordíts fel, ha a hegyek integetnek, fogadd el, hogy ez a természetes, köszönts őket reggel és este, ennyi elég nekik, hogy megszeressenek. Ja, és a szitakötők, a hatlábúak, emlékeztess őket, hogy ott voltam velük az egyfenéknyi ládikón, és számolgattuk a csirkék sárba száradt nyomait. Mondtam, hogy a csirkék szarnak is?! Na, képzelj el, hogy mi történt... ezt már ne mondjam el? Jó. Csak egy kérést, ha lehetne. (*egészen előrejön*) Apa kalapját keresd meg. Ott csüngött a budi ajtaján, s eltűnt valamerre. Nagyon fontos lenne nekem. Az Apa kalapja. Az Apáé.

Zenei függöny

Sötét

Vége